

ÜZEYİR HACIBƏYOV

O OLMASIN, BU OLSUN

“M Ə Ş Ə D İ İ B A D”

ELTURAN
2006

Azərbaycan Respublikası Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi
Üzeyir Hacıbəyovun ev muzeyi

78
H-33

ÜZEYİR HACIBƏYOV

**“O OLMASIN,
BU OLSUN”**

“Məşədi İbad”

Yoxdur 1008
BAKA KİTABXANASI

4 pərdəli operetta

LİBRETTOSU ÜZEYİR HACIBƏYOVUNDUR

Klavir

REDAKTOR

SƏRDAR FƏRƏCOV

B M A
INV. 020668
KİTABXANASI

BAKI - 2007
“ÇİNAR-ÇAP”

MÜNDƏRİCAT

Redaktordan	6
1. Uvertüra	11
I məclis	
2. Proloq	16
3. Sərvərin ariozosu	20
4. Rüstəm bəylə Gülnazın dueti	24
5. Məşədi İbadın mahnısı və rəqsi	26
6. Rüstəm bəylə Məşədi İbadın dueti	29
7. Terset. (Məşədi İbadın Gülnaz və Sənəmlə görüşü)	32
8. Xor: "Deyirlər ki, toy olacaq..."	38
9. Məşədi İbadın davası	44
10. Antrakt.....	48
II məclis	
11. Sərvər ilə Gülnazın ariyası	49
12. Tütək səsi	54
13. Duet. (Sərvər ilə Gülnazın oxuduğu təsnif).....	55
14. Qoçuların xoru	60
15. Kvartet: "Babalı Sərvərin boynuna".....	68
16. Xor: "Heç belə iş olmaz..."	72
17. Xor: "Böylə olmaz ki, sən..."	80
18. Xor. (Camaat Məşədi İbadı təbrik edir).....	83
III məclis	
19. Xor: "Hamamın içində..."	86
IV məclis	
20. Müqəddimə. (Ləzgi-həngi)	90
21. Məşədi İbadın mahnısı	91
22. Xor: "Gedək, gedək qızıya deyək..."	94
23. Sərvər ilə Gülnazın dueti	99
24. Xor: "O olmasın, bu olsun"	101
"O olmasın, bu olsun" operettasının librettosu	107
İzahlar və lüğət	147

REDAKTORDAN

Ü. Hacıbəyov. "O olmasın, bu olsun" operettası

1908-ci il, yanvarın 25-də Bakıda milyonçu H.Z.Tağıyevin teatrında 23 yaşlı bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun «Leyli və Məcnun» operası səhnəyə qoyuldu. Bütün müsəlman Şərqi, eləcə də Qafqaz xalqları arasında görünməmiş bir hadisə kimi qiymətləndirilən bu tarix həm də Azərbaycanda professional musiqinin təməl daşının qoyuluşundan və milli musiqili teatrın yaranmasından xəbər verirdi. Azərbaycan xalqının mədəniyyətində, maariflənməsində, dünyagörüşündə yeni intibahın doğmasını gerçəkləşdirən «Leyli və Məcnun» operasının şöhrəti təkcə Bakıda deyil, tezliklə bütün Qafqazda geniş yayıldı. Şamaxıdan, Gəncədən, Tiflisdən, Dərbənddən və neçə-neçə şəhərdən mütərəqqi ziyalılar operanın tamaşasına baxmağa gəlirdilər. İlk operasının şöhrətindən ruhlanan Üzeyir Hacıbəyov qısa bir zamanda Şərq əfsanələri əsasında «Şeyx Sənan» (1909) və «Rüstəm və Söhrab» (1910) operalarını bəstələmiş, bunlarla yanaşı, öz qələmini operetta janrında sınaqaraq «Ər və arvad» (1909) və «O olmasın, bu olsun» operettalarını yaratmışdır.

İstər operalarında, istər operettalarında təkcə bəstəkar kimi deyil, həm də dramaturq, libretto müəllifi kimi çıxış edən Ü.Hacıbəyov özünün dramaturgiya sahəsində də qabil bir sənətkar olmasını sübut etmişdir.

Əsası 1850-ci ildə Mirzə Fətəli Axundov tərəfindən qoyulan Azərbaycan dramaturgiyası qısa bir zamanda Nəcəf bəy Vəzirov, Əbdürrəhim bəy Haqverdiyev, Nəriman Nərimanov, Cəlil Məmmədquluzadə, Hüseyn Cavid kimi nəhəng simalar

yetişdirmişdir. Bu şəxslər milli mədəniyyətimizin inkişafında müstəsna xidmətlər göstərmişdilər. Bir dramaturq kimi Ü.Hacıbəyov da bu görkəmli korifeylərin sırasında öz şərəfli yerini tutmaqdadır. Yaratdığı 7 operadan altısının, 3 operettadan isə hər üçünün libretto müəllifi məhz bəstəkar özü olmuşdur.

«O olmasın, bu olsun» Üzeyir Hacıbəyovun ikinci operettasıdır. 1910-cu ildə yazılmış bu əsər elə həmin il sentyabrın 12-də tamaşaya qoyulmuşdur. Lakin 1910-cu ildə cəmi bir dəfə oynanılan bu operetta 8 ay sonra – 1911-ci il aprelin 25-də Bakıda, Mailov teatrında müqtədir gülüş ustası Mirzəəğa Əliyevin iştirakı ilə yeni tərtibatda, yeni quruluşda səhnəyə qoyulmuşdur. Qazandığı böyük uğura görə operettanın premьера günü bəzi məxəzlərdə məhz bu tarixlə göstərilir. Əsərdə Məşədi İbad rolunda – Mirzəəğa Əliyev, Sərvər rolunda – Hüseynqulu Sarabski, Gülnaz rolunda – Əhməd Ağdamski, Hambal rolunda – Rza Darablı kimi sevilən aktyorlar çıxış etmişdilər. Dirijor müəllif özü, rejissor isə Hüseynqulu Sarabski idi.

1911-ci ildəki premyeradan sonra «O olmasın, bu olsun» operettası teatrın repertuarında möhkəmlənmiş, böyük triumfla xalq içində şöhrətlənmişdir. Hətta elə hallar olmuşdur ki, əsər bir ayda 8-9 dəfə oynanılmış, gecə seanslarında belə göstərilmişdir. Tezliklə əsər erməni, gürcü dillərinə tərcümə olunmuşdur. Qafqaz şəhərlərinə qastrola çıxan Azərbaycan artistləri isə bu əsəri İrəvanda, Tiflisdə, Yelizavetpolda,

Naxçıvanda, Batumidə uğurla nümayiş etdirmişlər. Hər yerdə böyük rəğbətlə, məhəbbətlə qarşılanan, tamaşaçıların sürəkli alqışları ilə müşayiət olunan bu əsərin belə yüksək şöhrət qazanmasına səbəb nə idi? Hələ, 27 aprel 1911-ci il tarixli «Baku» qəzetində dərc olunan bir məqalədə «O olmasın, bu olsun» əsəri «Azərbaycan xalqının məişətini əks etdirən güzgü» adlandırılmışdı.

Doğrudan da əsərdə Üzeyir Hacıbəyov milli dramaturgiyamızda ilk dəfə olaraq, böyük cəsarətlə o dövrdəki burjua-zadəgan cəmiyyətinin bütün qatlarını – kübar bəydən, varlı tacirdən, bir abbasıya görə ayaqlar altı yatmağa razı olan hambala qədər ümumiləşdirilmiş tiplər vasitəsi ilə səhnəyə çıxarmış, kəskin tənqid atəşinə tutmuşdur. Əsərin personajları rəngarəng və bən-zərsizdir. Müflisləşən, maddi imkanını yaxşılaşdırmaq üçün 15 yaşlı qızını 50 yaşında tacirə satmağa razı olan Rüstəm bəy, alacağı arvadı da bazarda alıb-satdığı «mal» gözündə görə tacir Məşədi İbad, «millətpərəst» adı ilə boşboğazlığını pərdələyən Həsənqulu bəy, pul xatirinə hər an məsləkini dəyişən «qəzetçi» Rza bəy, öz ana dilində danışa bilməyən, bivec, tüfeyli «intelligent» Həsən bəy, pula görə lap adam öldürməyi özünə rəva görə Qoçu Əsgər, yazıq hambal, hamamçı, dəllək, tələbə Sərvər, qulluqçu Sənəm, dörd divar arasında yaşamağa məhkum 15 yaşlı Gülnaz... bütün bu personajlar, əslində, XX əsrin ilk illərində Bakıda yaşayan real insanlar idi, dövrün, zəmanənin həqiqətləri idi. Lakin bütün bu acı həqiqətlər sağlam yumorla, nikbin ruhla, dolğun koloritlə canlanır, dilə gəlir. Müəllifin ən böyük qələbəsi ondadır ki, əsərdə hadisələr yüksəliş xətti ilə maraqla, məntiqlə inkişaf edir. Burada hər sözün, hər hə-

rəkətin mənası, məğzi var. Kimliyindən asılı olmayaraq hər personaj yüksək sənətkarlıqla, həssaslıqla işlənmişdir. Müəllif hər kəsi öz dilində danışdırır, hər obrazı maraqlı, mənalı edən detallarla, cizgilərlə süsləndirir. Təsadüfi deyil ki, bu fərdilik ayrı-ayrılıqda yaddaşlara həkk olur, sevilir, üreklərdə yaşayır. Üzeyir bəyin yaratdığı bu ölməz obrazlar artıq Azərbaycan xalqının dilində, məişətində özünə möhkəm yer tutmuşdur. «Mən nə qədər qoca olsam da, min cavana dəyəərəm», «Qızın iki adaxlısı var?», «Heç hənanın yeridir», «Bir dəli şeytan deyir ki, ikisini də birdən al», «Bu gəlin kişi çıxdı» və s. bu kimi ifadələr artıq 100 ilə yaxındır ki, Azərbaycan xalqının dilində zərbi-məsəl kimi səslənir və insanlarda təbəssüm yaradır.

«O olmasın, bu olsun» operettasının musiqisi də öz gözəlliyi və tərəvəti ilə seçilir. Əgər ilk operettası olan «Ər və arvad»da kupletli mahnıvarilik, rəqs xarakterli musiqilər üstünlük təşkil edirdisə, «O olmasın, bu olsun»da qəhrəmanların lirik hisslərini, sevgilərini səciyyələndirən ariozalar, duetlər, tersetlər, kvartetlər kimi mürəkkəb ansamblardan məharətlə istifadə olunmuşdur. Operettada səslənən muğam guşələrindən, toy səhnəsində istifadə olunan milli rəqslərdən başqa, bəstəkar tərəfindən 24 musiqi nömrəsi yazılmışdır. Bunlardan üçü – solistlər, yeddisi – ansambl, onu – xor, dördü isə orkestr ifası üçün nəzərdə tutulub. Nəzərə alsaq ki, məşhur «Arşın mal alan» operettasında cəmi 1 xor və 4 ansambl nömrəsi vardır, o halda «O olmasın, bu olsun» operettasında cərəyan edən hadisələrin coşqunluğu, intensivliyi, şuxluğu bir daha tam dolğunluğu ilə görünür. Burada əsərin hər qəhrəmanı sanki öz musiqisi ilə də seçilir. Sərvər və Gülnazın

ariyaları, duetləri lirik, musiqi təhlili baxımından daha kamil və mürəkkəbdir. Məşədi İbad hadisələrin inkişafı ilə bağlı olaraq gah yumorlu (Mən nə qədər qoca olsam da), gah lirik (Hüsnü bağında gəzəsən), gah qəzəbli, çılğın (Böylə olmaz ki, sən), gah yazıq (Əl çəkmişəm canımdan) halətdə görünür və oxuduğu musiqi də onun vəziyyətini, daxili hiss-həyəcanını tam əks etdirir. Yüngülməcaz Rüstəm bəyin musiqisi də oynaq, rəqsvaridir. Zalım və qorxaq qoçuların xoru – qrotesklə, hamamçıların xoru – xalq ruhu ilə səciyyələnib.

Bu operettda bəstəkar ədəbi mətnin müəllifi kimi bəzi səhnələrdə Şərq poeziyasının böyük şairləri – Məhəmməd Füzulinin, Sədi Şirazi və Hafiz Şirazinin şerlərindən istifadə edib ki, bu da həmin səhnələrə xüsusi bir ovqat, gözəllik, lətiflik bəxş edir.

Bir daha qeyd etməliyik ki, ilk səhnə təcəssümündən sonra «O olmasın, bu olsun» operettası xalq arasında elə böyük şöhrət tapmışdır ki, 100 ilə yaxın bir zamanda bu əsər yenə də tamaşaya qoyulur, sevilir və rəğbət qazanır. Operettanın ecazkar musiqisi, gözəl librettosu, məharətlə istifadə olunan dramaturji priyomların, obrazların son dərəcə mükəmməl və maraqlı olması, 100 il əvvəlki Bakı həyatını yüksək sənətkarlıqla təcəssüm etdirir, əsərə sonsuz maraq, böyük məhəbbət hissləri oyadır.

Əsər bu günə kimi Azərbaycan teatrlarının səhnələrində tamaşaya qoyulmaqdadır. Bir çox müqtədir səhnə ustaları, müxtəlif illərdə bu operettanın qəhrəmanlarını səhnədə canlandırıbmışlar. Mirzəağa Əliyev, Əlihüseyn Qafarlı, Lütəli Abdullayev, Hacıbaba Bağirov – Məşədi İbad; Hüseyinqulu Sarabski, Kamal Kərimov, Lütviyar İmanov – Sərvər; Rza Darablı, Əhməd

Anatollu, Lütəli Abdullayev, Məmmədsadıq Nuriyev – Hambal rollarında yadda qalan obrazlar yaratmışlar.

«O olmasın, bu olsun» operettası təkcə Azərbaycan səhnələrində deyil, Zaqafqazıyanın bir çox şəhərlərində, eləcə də Türkiyədə, İranda, Yəməndə, Bolqarıstanda və s. tamaşaya qoyulmuşdur.

Əsərin maraqlı ekran həyatını da qeyd etmək lazımdır. Hələ 1919-cu ildə Yaltada A.Xanjonkovun studiyasında rejissorlar V.Papazyan və İ.Lakka tərəfindən ekranlaşdırılmağa başlamış, lakin çəkiliş başa çatdırılmamışdır.

1956-cı ildə Bakı kinostudiyasında S.Rəhmanın ssenarisi üzrə rəngli, musiqili bədii film çəkilmişdir. Filmin rejissoru Hüseyin Seyidzadə, rəssamlar Cəbrayıl Əzimov və Nadir Zeynalov, baş operatoru Əlisəttar Atakişiyev olmuşdur. Filmin musiqi redaktoru görkəmli bəstəkar Fikrət Əmirov idi.

Baş rollarda Əliağa Ağayev, Ağasadıq Gəraybəyli, Mövsüm Sənani, İsmayıl Əfəndiyev, Mustafa Mərdanov, İsmayıl Osmanlı, Arif Mirzəquluyev, Tamara Gözəlova, Barat Şəkinskaya çəkilmişlər. Film böyük şöhrət qazanmış və bu günə kimi ən mükəmməl və maraqlı sənət incisi kimi baxılır, sevilir.

«O olmasın, bu olsun» əsərinin librettosu ilk dəfə 1912-ci ildə nəşr olunmuş, daha sonra 1914, 1916, 1918-ci illərdə «Orucov qardaşları» mətbəəsində işıq üzü görmüşdür. Əvvəlki üç nəşrdə əsər üç məclisdən, 1918-ci il nəşrində isə dörd məclisdən ibarətdir. Çünki, indi III məclis kimi gedən «Hamam səhnəsi»ni müəllif bir neçə il sonra əsərə əlavə etmişdir.

Sonralar operettanın librettosu 1953, 1964, 1985-ci illərdə də çap olunmuşdur.

Ü.Hacıbəyovun özünün «inqilabi əsər» adlandırdığı «O olmasın, bu olsun» operettasının musiqisi, böyük şöhrət qazanmasına baxmayaraq, təəssüf ki, bu günə kimi çap olunmamışdır. Əsər müxtəlif teatrların səhnələrində, əsasən, əlyazmalar halında istifadə olunmuşdur. Müxtəlif əlyazmalarda müxtəlif köçürmə xətaları da baş vermişdir ki, illər ötdükcə bunları araşdırmaq, dəqiqləşdirmək ehtiyacı bir zərurət halını almışdır.

Əlbəttə, görkəmli bəstəkarlarımızdan F.Əmirovun eyniadlı film üçün, S.Hacıbəyovun isə musiqili komediya teatri üçün işlədikləri yeni redaksiyalar mövcuddur ki, bunlar da şübhəsiz, böyük əhəmiyyət kəsb edir. Çünki, XX əsrin əvvəllərində operettanın ifasını həyata keçirən orkestr və xorun tərkibi, ifaçıların sayı, ifa məharəti çox məhdud idi və bəstəkar da istər-istəməz bu məhdudluğu nəzərə almalıydı. Lakin 40-50 il keçəndən sonra Azərbaycanın musiqi həyatının mənzərəsi yaxşılaşmağa doğru çox fərqli idi ki, əsərin yeni quruluşlarında bu hal ilə barışmaq zəruri idi. Əgər Ü.Hacıbəyov əsəri yazarkən xorları birsəsli, bəzən ikisəsli işləmişdisə, F.Əmirovun, S.Hacıbəyovun redaksiyalarında istər orkestr, istər xor bütün imkan və rəngarəngliyi ilə özünü biruzə verir.

Azərbaycan Respublikasının Mədəniyyət və Turizm Nazirliyinin rəhbərliyi «O olmasın, bu olsun» operettasının klavirinin nəşri üçün sərəncam verərkən, bu əsərin əldə olan mövcud klavir və partituraları (əl-

yazmaları) diqqətlə nəzərdən keçirilmiş, tədqiq edilmişdir. Bu məqsədlə Ü.Hacıbəyovun Bakıdakı ev muzeyinin fondunda qorunan bir çox not materialları, əlyazmalar, qədim afişa və proqramlar, fotosəkillər və digər qiymətli sənədlərdən geniş istifadə olunmuşdur. Əlbəttə, qeyd edildiyi kimi müxtəlif əlyazmalarda bir-birinə uyğun gəlməyən məqamlar da az deyildi. İstər tonallıq baxımından, istər faktura yazılışı, istər səsaltı mətnin düzgünlüyü və s. bu kimi yanlışlıqlar aradan götürülməli idi. Əksər xor nömrələrində bir not sətrində yazılmış çoxsəsli ifadələri normal, dördsəsli xor partiturası halında yazmaq zərurəti vardı. Bəzi hallarda, müxtəlif əlyazmalardan ümumiləşmiş, vahid bir nüsxə hasilə gətirmək tərəddüdlər və çətinliklər yaradırdı. Bu halda, S.Hacıbəyovun, F.Əmirovun redaksiyalarında cəsarətli fikirlərə üz tutularaq, onlardan bəhrələnmək daha məqsədəuyğun hesab edilmiş və bu nüsxədə istifadə olunmuşdur.

Əminik ki, dahi bəstəkar Üzeyir Hacıbəyovun dünya şöhrətli «O olmasın, bu olsun» operettasının klavir nəşri musiqi ictimaiyyətimizə və Üzeyirsevərlərə qiymətli hədiyyə olacaqdır.

Sərdar FƏRƏCOV

bəstəkar,

Üzeyir Hacıbəyovun ev muzeyinin

direktoru

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

<i>Rüstəm bəy</i>	- 45 yaşında, borclu düşmüş bir bəy	-	bariton	
<i>Gülnaz</i>	- 15 yaşında, Rüstəm bəyin qızı ki, Sərvərə aşıqdir	-	soprano	
<i>Sərvər</i>	- 25 yaşında bir studentdir ki, Gülnaza aşıqdir	-	tenor	
<i>Sənəm</i>	- 30 yaşında, qulluqçu, dul arvad	-	metso-soprano (alt)	
<i>Məşədi İbad</i>	- 50 yaşında, dövlətli bir tacirdir ki, <i>Gülnazı almaq istəyir</i>	-	tenor	
<i>Həsənqulu bəy</i>	- 40 yaşında, millətperəst	}	bariton	
<i>Rza bəy</i>	- 40 yaşında, qəzetçi,		Rüstəm bəyin aşnalari ²	tenor
<i>Həsən bəy</i>	- 40 yaşında, intelligent			tenor
<i>Əsgər bəy</i>	- 30 yaşında, qoçu ³	-	bas	
<i>Hambal</i>				
<i>Məşədi Qəzənfər</i>	- hamamçı	-		
<i>Usta Məhərrəm</i>	- dəllək	-		
<i>Kərbəlayı Nəsir</i>	- bazar əhli	-		
<i>Hamam</i>				
<i>xidmətçiləri</i>				
Qoçular				
Bazar adamları				
və s.				

“O OLMASIN, BU OLSUN”

(operetta)

№1. Uvertüra

ÜZEYİR HACIBƏYOV

Tempo di marcia

Piano

The musical score is written for piano and consists of four systems of music. Each system contains two staves: a treble clef staff on top and a bass clef staff on the bottom. The key signature has two flats (B-flat major), and the time signature is 2/4. The tempo is marked 'Tempo di marcia'. The first system begins with a forte (f) dynamic. The score includes various musical notations such as chords, eighth notes, and rests. Specific ornaments like trills (tr) and triplets (3) are used throughout the piece. The word 'Piano' is written to the left of the first system.

First system of a piano score. The right hand features a melodic line with eighth and sixteenth notes, while the left hand provides a steady accompaniment of chords and eighth notes. The key signature has two flats, and the time signature is 4/4.

Second system of the piano score. The right hand continues with melodic phrases, including a long note with a slur. The left hand maintains its accompaniment. A dynamic marking of *mf* (mezzo-forte) is present in the right hand.

Third system of the piano score. The right hand features a long note with a slur, followed by a melodic phrase. The left hand continues with its accompaniment.

Fourth system of the piano score. The right hand has a long note with a slur, followed by a melodic phrase. The left hand continues with its accompaniment.

Fifth system of the piano score. The right hand has a long note with a slur, followed by a melodic phrase. The left hand continues with its accompaniment. A dynamic marking of *mf* (mezzo-forte) is present in the right hand.

First system of musical notation. The treble clef staff contains a melodic line with a slur over the first two measures and a fermata over the second measure. The bass clef staff contains a bass line with a slur over the first two measures and a fermata over the second measure. The key signature has one flat.

Second system of musical notation. The treble clef staff contains a melodic line with a slur over the first two measures and a fermata over the second measure. The bass clef staff contains a bass line with a slur over the first two measures and a fermata over the second measure. The key signature has one flat.

Third system of musical notation. The treble clef staff contains a melodic line with a slur over the first two measures and a fermata over the second measure. The bass clef staff contains a bass line with a slur over the first two measures and a fermata over the second measure. The key signature has one flat. A dynamic marking *ff* is present in the third measure of the treble staff.

Fourth system of musical notation. The treble clef staff contains a melodic line with a slur over the first two measures and a fermata over the second measure. The bass clef staff contains a bass line with a slur over the first two measures and a fermata over the second measure. The key signature has one flat. A dynamic marking *mp* is present in the first measure of the treble staff. A circled *b* is present in the fifth measure of the bass staff.

Fifth system of musical notation. The treble clef staff contains a melodic line with a slur over the first two measures and a fermata over the second measure. The bass clef staff contains a bass line with a slur over the first two measures and a fermata over the second measure. The key signature has one flat. A circled *b* is present in the fourth measure of the bass staff.

First system of musical notation, featuring a treble and bass clef. The treble staff contains a melodic line with a slur over the first two measures and a sharp sign in the fourth measure. The bass staff contains a rhythmic accompaniment with chords and eighth notes.

Second system of musical notation. The treble staff continues the melodic line with a slur over the first two measures and a sharp sign in the fourth measure. The bass staff continues the rhythmic accompaniment with chords and eighth notes.

Third system of musical notation. The treble staff features a complex melodic line with slurs and a sharp sign in the fourth measure. The bass staff continues the rhythmic accompaniment with chords and eighth notes.

Fourth system of musical notation. The treble staff features a complex melodic line with slurs and a sharp sign in the fourth measure. The bass staff continues the rhythmic accompaniment with chords and eighth notes.

Fifth system of musical notation. The treble staff features a complex melodic line with slurs and a sharp sign in the fourth measure. The bass staff continues the rhythmic accompaniment with chords and eighth notes.

First system of musical notation, featuring a treble and bass clef. The treble staff contains a melodic line with a slur and a fermata, and a 7-measure rest. The bass staff contains a bass line with a slur and a fermata, and a 7-measure rest.

Second system of musical notation. The treble staff features a series of chords with a 7-measure rest, followed by a melodic line. The bass staff features a bass line with a 7-measure rest and a melodic line.

Third system of musical notation. The treble staff features a series of chords with a 7-measure rest, followed by a melodic line. The bass staff features a bass line with a 7-measure rest and a melodic line.

Fourth system of musical notation. The treble staff features a series of chords with a 7-measure rest, followed by a melodic line. The bass staff features a bass line with a 7-measure rest and a melodic line.

Fifth system of musical notation. The treble staff features a series of chords with a 7-measure rest, followed by a melodic line. The bass staff features a bass line with a 7-measure rest and a melodic line. A *ff* dynamic marking is present in the bass staff.

I MƏCLİS

№2 Proloq

Pərdə qalxdıqda bütün iştirak edənlər cərgə ilə durub oxuyurlar

Andante

mf div.

S. Nə söz - dır kim, de - yir məx - luq

A.

Xor

T.

B.

Andante

mp

mf

ki, Ley - li o - ol - du qey - rə yar.

div. ol - du qey - rə yar.

ki, Ley - li ol - du qey - rə yar.

f

S. Θ - bəs söz - dür bu- əf - sa - nə

A. *unis. f* Θ - bəs söz - dür bu- əf - sa - nə

T. *f* Θ - bəs söz - dür bu- əf - sa - nə

B. *f* Θ - bəs söz - dür bu- əf - sa - nə

S. Dü - şüb - dür xəl - qin ağ - zi - na.

A. Dü - şüb - dür xəl - qin ağ - zi - na.

T. Dü - şüb - dür xəl - qin ağ - zi - na.

B. Dü - şüb - dür xəl - qin ağ - zi - na.

f
 Gæ-ræk Mæc - nun, gæ-ræk Ley - li
f
 Gæ-ræk Mæc - nun, gæ-ræk Ley - li,
f
 Gæ-ræk Mæc - nun, gæ-ræk Ley - li
f
 Gæ-ræk Mæc - nun, gæ-ræk Ley - li

f
 Ve - rib - dir - lør ca - ni
f
 Ve - rib - dir - lør
f
 Ve - rib - dir - lør ca - ni
f
 Ve - rib - dir - lør

f
 Ve - rib - dir - lør ca - ni
f
 Ve - rib - dir - lør
f
 Ve - rib - dir - lør ca - ni
f
 Ve - rib - dir - lør

S.
ca - na.

A.
ca - na.

T.
ca - na,
ca - ni ca - na. *mp*

B.
ca - ni ca - na. *mp*

mp

(mp)

p *ppp*

Hamı dağılır. Sərvər ilə Gülnaz qalırlar. Tarda "Segah" çalınır.

№3. Sərvərin ariozosu

Moderato

mf

rit. poco a poco

A tempo

f *mf*

Sərvər

Şə-fa - yi - vəs - li, qəd - rin hic - ri-lə bi - mar o-lan - dan sor.

1.

Zü-la - li zöv - qi şöv - qün teş - ne yi di - dar o lan - dan sor.

2.

o-lan - dan sor.

2.

poco a poco rit. **A tempo**

f *mf*

Lə-bin sir - rin gə-lib göf - ta - rə mən - dən öz - gə-dən sor - ma

1.

Bu pün - han nōq-tə-ni bir va - qi-fi əs - rar o-lan - dan sor.

2.

o-lan - dan sor.

f

1.

Mə-həb - bət ləz - zə-tin dən bi - xə-bər - dir za - hi di bi - zövq.

2. *f (sp)* *mf*

-hi-di bi - zövq. Fü-zu - li, eş - qi zöv - qin, zöv - qi eş - qi var

rit. **A tempo (Moderato)** *mf*

o-lan - dan sor. Fü-zu - li eş - qi zöv - qin, zöv -

rit. **A tempo (Moderato)** *mf*

- qi eş - qi var o-lan - dan sor.

p

№4. Rüstəm bəylə Gülnazın dueti

Alegretto

Gülnaz

Al Də-də qur - ba - nın o - lum

Rüstəm bəy

Qı-zım, Sə-nə yay - lıq a-lım.
Qı-zım, Sə-nə baş - maq a-lım.

al, Də də qur - ba - nın o - lum

Qı - zım, Sə - nə co - rab a - lım
Qı - zım, Sə - nə tu - man a - lım

(Rüstəm bəy)

Qı - zım, Sə - ni, qı - zım, Sə - ni, qı - zım, Sə - ni ə - rə ve - rim

f *mf*

(Gül naz)

yox, Də də qur - ba - nın o - lum, yox Də - də, qur - ba - nın o - lum

f

№5. Məşədi İbadın mahnısı və rəqsi

Moderato con moto

The piano introduction is in 6/8 time with a key signature of one flat (B-flat). It consists of two staves. The right hand starts with a melodic line of eighth notes, while the left hand provides a rhythmic accompaniment of eighth notes. The piece begins with a forte (*f*) dynamic.

The first system of the vocal piece features a vocal line in the treble clef and piano accompaniment in the grand staff. The vocal line is marked *mf* and contains the lyrics: "Mən nə qə-dər nə qə-dər qo-ca ol - sam da də-yə-rəm min ca - va - na,". The piano accompaniment consists of a simple harmonic accompaniment in the right hand and a bass line in the left hand.

The second system continues the vocal piece with the lyrics: "cö - rə - yi ye-mə rəm mən ya - va - na, yax - şı de-mə rəm mən ya - ma - na,". The musical notation and piano accompaniment remain consistent with the first system.

The third system concludes the vocal piece with the lyrics: "qur - ban e - də-rəm mən ca - na - na ma - lı - mı pu - lu - mu ca - nı - mı mən." The piano accompaniment provides a final harmonic resolution.

Gəl, xa - nım gəl ya - nı - ma gəl, ca - nım

gəl ya - nı - ma gəl, ya - rım gəl ya - nı - ma

gəl, mən ö - lüm, mən ö - lüm, mən ö - lüm gəl, mən ö - lüm,

mən ö - lüm mən ö - lüm gəl. A qu - zum, gəl ya nı - ma,

ca - ni - mi ve - rə - rəm mən ya - rı - ma, qur - ban e - də - rəm

mən ca - na - na ma - lı - mı, pu - lu - mu, ca - ni - mi mən.

Məşədi İbadın rəqsi

ff

f *ff*

№6. Rüstəm bəylə Məşədi İbadın dueti

Allegretto (con bravura)

First system of the piano introduction. The right hand features a melodic line with eighth notes and slurs, while the left hand provides a harmonic accompaniment with chords and single notes. A forte (*f*) dynamic marking is present.

Second system of the piano introduction, continuing the melodic and harmonic development from the first system.

Rüstəm bəy

f

Məş - ədi İ - bad sən bi - zə xoş gə - lib bi - zi şad e - lə - din,
Söy - lə gö - rüm bir mə - nə cib do - lu - dur - mu pul i - lə?

Piano accompaniment for the first vocal line. The right hand has a melodic line with slurs, and the left hand has a simple harmonic accompaniment. A forte (*f*) dynamic marking is present.

Second system of the vocal line for Rüstəm bəy. The melody continues with slurs and a fermata over the final note.

bir de gö - rüm nol - du ki, nol - du - ki bi - zi yad e - lə - din.
Gəl sə - nə mən qız ve - rim nə i - şin var - dır dul i - lə.

Piano accompaniment for the second vocal line. The right hand has a melodic line with slurs, and the left hand has a simple harmonic accompaniment.

Məşədi İbad

A ki - ş i sən öl mən sə - ni ha - m ı - dan ar - tıq yad e - lə - rəm,
 A ki - ş i sən öl mən sə - nə nə qə - dər de - sən pul ve - rə - rəm,

marcato

sən q ı - z ı mə nə ver - gi - nən gör ne - cə sə - ni şad e - lə - rəm.
 sən q ı - z ı mə nə ver - gi - nən gör sə - ni ne - cə şad e - lə - rəm.

f

Məşədi İbad

f

Pul ve-rim-mi? Qız ve-rər sən-mi?

Rüstəm bəy

f

Ver - gi - lən! Ve - rə-rəm!

f

Tez ve-rim-mi? Tez ve-rər-sən-mi?

Ver - gi - lən! Ve - rə-rəm!

1. 2.

De-gi-lən sən öl, bəs e - lə i - sə ver ə - li - ni.

bu sən öl, ver ə - li - ni. ver ə - li - ni.

1. 2.

Məşədi İbad ilə Rüstəm bəy rəqs edir

Piano score for the piece "Məşədi İbad ilə Rüstəm bəy rəqs edir". The score is in 2/4 time and B-flat major. It consists of two systems of music. The first system starts with a forte (*f*) dynamic. The second system ends with a fortissimo (*ff*) dynamic. The music features a mix of chords and melodic lines in both the treble and bass staves.

№7. Terset.*Məşədi İbadın Gülnaz və Sənəm ilə görüşü***Andante con moto**

Piano score for the piece "Məşədi İbadın Gülnaz və Sənəm ilə görüşü". The score is in 3/4 time and B-flat major. It begins with a mezzo-forte (*mf*) dynamic. The music is characterized by a slow, steady pace with a mix of chords and melodic lines in both the treble and bass staves.

Məşədi İbad

Vocal score for the piece "Məşədi İbad". The score is in 3/4 time and B-flat major. The lyrics are written below the vocal line. The piano accompaniment is shown in the lower staves.

Hüs - nü ba - ğın - da gə - zə - sən gü - lü sün - bül də - rə - sən.

Sən ki - mi bir gö - zə - li ba - ğın i - çin - də gö - rə - sən.

Gülnaz

Ba - xa - san gül ya - na - ğı - na o - la - san

Sənəm

Ba - xa - san gül ya - na - ğı - na o - la - san

1. 2.
mə - ti xu - ma - - ar. - ba - ar. de - yə - sən heç be - lə iş -

mə - ti xu - ma - - ar. ba - ar. de - yə - sən heç be - lə iş -

1. 2.
mf

1. 2.

-rət o - la- maz sən ö - - lə- sən. de - - lə- sən.

-rət o - la- maz sən ö - - lə- sən. de - - lə- sən.

Sənəm

Qo - ca kaf - tar sə - nə on beş yaş o - lan qız nə gə - rək.
Qorx - ma - yır - san - mı ki, a - xır - da gə - lə ba - şa kə - lək.

Gülnaz

Sənəm

Sə - nə yüz yaş - lı dul ar - vad ya - ra - şar

Sə - nə yüz yaş - lı dul ar - vad ya - ra - şar

f

1. 2.

ay də - yə - nek sə - - yə - nek Ü - zü - nü

ay də - yə - nek sə - - yə - nek Ü - zü - nü

1. 2.

1.

it də gö - rər - sə ya - la - maz sən ö - lə - sən ü -

it də gö - rər - sə ya - la - maz sən ö - lə - sən ü -

1.

2.

-lə-sən

-lə-sən

2. Məşədi İbad

Gö - rü - rəm kim, mə - nə Sən çox ye -
 - xu - ram kim, ki a - xır - da i -

1. 2. (Gül naz)

İs-

(Sənəm)

İs-

-ti - rir - sən gö - zü - nü. Qor -
 -ti - rər - sən ö - zü - nü.

1. 2.

f

-tə - yir - sən - mi sö - zün mən de - yə - rəm lap dü -

f

-tə - yir - sən - mi sö - zün mən de - yə - rəm lap dü -

f

1. | 2. *mf*

-zü - nü. İ s - zü nü. Mən ki - mi bir qo - ca - ya

mf

-zü - nü. İ s - zü - nü. Mən ki - mi bir qo - ca - ya

(Məşədi İbad)

Mən ki - mi bir ca - va - na

1. | 2. *mf*

1. | 2. *mp*

qız ya - ra - maz sən ö - lə - sən. Sən - lə - sən.

mp

qız ya - ra - maz sən. ö - lə - sən. Sən - lə - sən.

mp

qız ya - ra - yar sən ö - lə - sən. Mən - lə - sən.

1. | 2. *mp*

№8. Xor: "Deyirlər ki, toy olacaq..."

Allegretto (con brillante)

Həsənqulu bəy

mf

De - yir - lər ki,

Rza bəy

mf

Məş - di İ - bad qız a - la - caq.

toy o - la caq

The score for Rza bəy consists of a vocal line in the treble clef and a piano accompaniment in the grand staff. The vocal line begins with a rest, followed by the lyrics 'Məş - di İ - bad qız a - la - caq.' The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and a steady bass line in the left hand.

Həsən bəy

Doğ - ru - dur mu toy o la - caq?

Əsgər bəy

Söy - lə gö rüm toy ha çan dır?

The score for Həsən bəy features two vocal lines and piano accompaniment. The top vocal line (treble clef) has the lyrics 'Doğ - ru - dur mu toy o la - caq?'. The bottom vocal line (bass clef) has the lyrics 'Əsgər bəy' and 'Söy - lə gö rüm toy ha çan dır?'. The piano accompaniment continues with a similar rhythmic pattern to the first section.

Xor

f

Bəs nə və - də, nə və - də toy o - la - caq? Bəs nə və - də, nə və - də

Bəs nə və - də, nə və - də toy o - la - caq? Bəs nə və - də, nə və - də

The chorus section features two vocal lines and piano accompaniment. Both vocal lines (treble and bass clefs) have the lyrics 'Bəs nə və - də, nə və - də toy o - la - caq? Bəs nə və - də, nə və - də'. The piano accompaniment features a more complex rhythmic pattern with accents and slurs.

1. 2.

toy o - la - caq? toy o - la - caq?

toy o - la - caq? toy o - la - caq?

1. 2.

ff

Rüstəm bəy

mf

Al - lah qoy - sa tez toy o - lar

mf

Rza bəy

Söy - lə gö - rüm toy ha - çan - dır?

Məşədi İbad

İn - şa - al - lah

Həsən bəy

Doğ - ru - dur - mu toy o-la-caq?

tez toy o - lar.

The first system consists of two vocal staves and a piano accompaniment. The vocal staves are in a 7/8 time signature. The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes in the right hand and a bass line in the left hand.

Xor

T. *f* Bəs nə-və-də, nə və-də toy o - la - caq? Bəs nə-və-də nə və-də

B. *f* Bəs nə və-də, nə və-də toy o - la - caq? Bəs nə və-də nə və-də

The second system is a choral section for tenor (T.) and bass (B.) voices. Both parts are marked with a forte (*f*) dynamic. The piano accompaniment continues with a similar rhythmic pattern, featuring chords and melodic lines.

T. toy o - la - caq?

B. toy o - la - caq?

The third system continues the vocal lines and piano accompaniment. The vocal parts end with a question mark, and the piano accompaniment concludes with a final chord.

Həsənqulu bəy

Yə - qin - dir ki, bu toy - da,

(Xor)
bu toy - da
div.
bu toy - da

The score consists of three systems. The first system shows the vocal line in bass clef with lyrics 'Yə - qin - dir ki, bu toy - da,'. The second system shows a vocal line in treble clef with lyrics 'bu toy - da' and a vocal line in bass clef with lyrics 'div. bu toy - da'. The piano accompaniment is shown in the third system with treble and bass clefs.

Həsən bəy

mp
bu toy - bu toy - bu toy - da

f
cib do - la - caq do - la - caq
Bəs nə - və - də nə və - də

f
cib do - la - caq do - la - caq
Bəs nə - və - də nə və - də

mp

The score consists of three systems. The first system shows the vocal line in treble clef with lyrics 'bu toy - bu toy - bu toy - da' and a dynamic marking of *mp*. The second system shows a vocal line in treble clef with lyrics 'cib do - la - caq do - la - caq' and 'Bəs nə - və - də nə və - də' and a dynamic marking of *f*. The piano accompaniment is shown in the third system with treble and bass clefs, including a dynamic marking of *mp*.

T. pul - lar i - lən. Cib do - la - caq do - la - caq
toy o - la - caq? Bəs nə və - də nə və - də

B. pul - lar i - lən. Cib do - la - caq do - la - caq
toy o - la - caq? Bəs nə və - də nə və - də

T. 1. pul - lar i - lən. 2. toy o - la - caq?
toy o - la - caq?

B. pul - lar i - lən. toy o - la - caq?
toy o - la - caq?

mf *sp* *ff*

№9. Məşədi İbadın davası (Həsən bəy, Məşədi İbad və xor)

Allegro

Piano introduction in 6/8 time, key of B-flat major. The piece starts with a forte (*f*) dynamic and transitions to a piano (*sp*) dynamic. The melody is characterized by eighth-note patterns and a prominent bass line.

Həsən bəy

Vocal part for Həsən bəy, starting with a forte (*f*) dynamic. The melody is in 6/8 time and features a mix of eighth and quarter notes. The piano accompaniment provides a steady harmonic support.

Mən sə-nə tay tuş de-yi-ləm vur-ram ba-şın

Continuation of the vocal part for Həsən bəy. The melody continues with eighth-note patterns, and the piano accompaniment remains consistent.

dar-ba-da-ğın lap da-ğı-lar, rədd ol bur-dan!

Xor

Chorus part for the Xor, starting with a forte (*f*) dynamic. The melody is in 6/8 time and features a mix of eighth and quarter notes. The piano accompaniment provides a steady harmonic support.

A gə-də, Hə-sən, bəs de-yil-mi, eyb ol-sun ki,

A gə-də, Hə-sən, bəs de-yil-mi, eyb ol-sun ki,

T.
B.

in - te - li - gent o - la o - la sa - va - şır - san

in - te - li - gent o - la o - la sa - va - şır - san

(Məşədi İbad)

Qoy mə-ni bir ağ - zım ə-zim bu mür - tə - din

mey - mun ö - zü o - la o - la mə - nə de - yir

(Xor)

A - də a - yıb - dir si - zə bu rəf - tar, rəf - tar.

A - də a - yıb - dir si - zə bu rəf - tar, rəf - tar.

Xəl - qin e - vin - də da - va et - mək pis şey - dir, xəl - qin e - vin - də da - va et -

Xəl - qin e - vin - də da - va et - mək pis şey - dir, xəl - qin e - vin - də da - va et -

-mək pis şey, a - da - ma ya - raş - maz, a - da - ma ya - raş - maz, a - da - ma

-mək pis şey, a - da - ma ya - raş - maz, a - da - ma ya - raş - maz, a - da - ma

T. *ya - raş - maz.*

B. *ya - raş - maz.*

sp *f*

T.

B.

ff

Pərdə

Birinci məclisin sonu

№10. Antrakt

Andante

First system of the musical score. It consists of two staves: a treble clef staff and a bass clef staff. The key signature is one sharp (F#) and the time signature is 6/8. The tempo is marked 'Andante'. The first measure starts with a dynamic marking of *mf*. The music features a mix of chords and moving lines in both hands, with some notes marked with a 'v' (accents).

Second system of the musical score. It continues the piece with similar melodic and harmonic textures. The dynamic remains *mf*. The notation includes various rhythmic values and phrasing slurs.

Third system of the musical score. The dynamic marking changes to *f* (forte). This system introduces triplet figures in both the treble and bass staves, indicated by the number '3' below the notes. There are also some fermatas and accents.

Fourth system of the musical score, which concludes the piece. It features two first endings, labeled '1.' and '2.'. The first ending leads back to the beginning of the system, while the second ending leads to a final cadence. The dynamic marking is *mp* (mezzo-piano). The tempo is marked 'rit.' (ritardando). The system ends with a fermata over the final note.

*Pərdə qalxır**Tarda "Şahnaz" muğamı çalınır*

II MƏCLİS

№11. Sərvər ilə Gülnazın ariyası

Andante moderato

Piano introduction for the first system, marked *p* (piano). The music is in 2/4 time and features a melody in the right hand and a supporting bass line in the left hand.

rit.

A tempo

Piano introduction for the second system, marked *f* (forte) and *mf* (mezzo-forte). The tempo changes from *rit.* (ritardando) to *A tempo*. The music continues with a melody in the right hand and a supporting bass line in the left hand.

Sərvər

mf

Vocal line for Sərvər, marked *mf* (mezzo-forte). The lyrics are: Çün - ba - har gör - ol - du xa - ri - çil - dı Çün - ki gör - dü xa - ri bül - bül

Piano accompaniment for the first system, marked *mf* (mezzo-forte). The piano part features a melody in the right hand and a supporting bass line in the left hand.

Vocal line for Sərvər, marked *mf* (mezzo-forte). The lyrics are: gül - a - çil - dı hər ya - da. söy - lə - di ki ey bi - rəhm.

Piano accompaniment for the second system, marked *mf* (mezzo-forte). The piano part features a melody in the right hand and a supporting bass line in the left hand.

Gülnaz

mf

Çün - ba - har ol - du a - çıl - dı
 Çün - kü gör - dü xa - ri bül - bül

Sərvər

mf

Çün - ba - har ol - du a - çıl - dı
 Çün - kü gör - dü xa - ri bül - bül

(*mf*)

gül a - çıl - dı hər yan - da
 söy lə - di - ki hər ey bi - rəhm

gül a - çıl - dı hər yan - da
 söy lə - di - ki hər ey bi - rəhm

(*mf*)

Bül - bül et - di dur a - hu za - rı
 Sən - də yox - dur e - eşq o - du

Bül - bül et - di dur a - hü za - rı
 Sən - də yox - dur e - eşq o - du

(*mf*)

na - lə - çək - di o - xu - du.
gəl hə - zər et na - ləm - dən.

na - lə - çək - di o - xu - du.
gəl hə - zər et na - ləm - dən.

Bül - bül et - di a - hu za - rı
Sən - də yox - dur e - eşq o - du

Bül - bül et - di a - hu za - rı
Sən - də yox - dur e - eşq o - du

na - lə - çək - di o - xu - du.
gəl hə - zər et na - ləm - dən.

na - lə - çək - di o - xu - du.
gəl hə - zər et na - ləm - dən.

P

mf

Più mosso

f *sf*

Sərvər

f

A - şiq ol - dur ki ve - rib - dir ca - nı -

f

1. 2.

-nı ol ca - na - na. -na.

1. 2.

mf

(G ü l n a z)

Tempo I*mf*

Ver - mə - yib - sə ca - nı - nı ol

(S ə r v ə r)

mf

Ver - mə - yib - sə ca - nı - nı ol

Tempo I*mf*

a - şıq ol - maz ca - na - na

a - şıq ol - maz ca - na - na

f *pp sub.*

№12. Tütək səsi

ad libitum
(solo Flauto)

The first system of the musical score is in 2/4 time. The upper staff is for a solo flute, marked 'ad libitum (solo Flauto)'. It begins with a melodic phrase starting on a half note G4, followed by a series of eighth notes and quarter notes, including a trill on A4. The lower staff is for piano accompaniment, featuring a steady eighth-note bass line with chords. The dynamic marking 'mp' (mezzo-piano) is indicated at the beginning.

The second system continues the musical piece. The flute part features a trill on A4 and a melodic line with eighth notes. The piano accompaniment maintains the eighth-note bass line. The dynamic marking 'mp' is still present.

The third system includes a 'rit.' (ritardando) marking above the flute staff. The flute part has a trill on A4 and a melodic line with eighth notes. The piano accompaniment continues with the eighth-note bass line. The dynamic marking 'mp' is still present.

The fourth system concludes the piece. The flute part has a trill on A4 and a melodic line with eighth notes. The piano accompaniment continues with the eighth-note bass line. The dynamic marking 'ppp' (pianissimo) is indicated at the end of the system.

№12 (a). Məşədi İbad "Rast" oxuyur
№12 (b). Sərvər "Şikəsteyi-fars" oxuyur

№13. Duet.

Sərvər ilə Gülnazın oxuduğu təsnif

Moderato assai

Gülnaz

Gö-zə - lim - sən sən mə - nim
Meh-ri - ba - nım həm - də - mim

Sərvər

Gö-zə - lim - sən sən mə - nim
Meh-ri - ba - nım həm - də - mim

o - la bil - məz heç qə - mim çox şü - kür sə - nə

o - la bil - məz heç qə - mim çox şü - kür sə - nə

ey xu - da ol - ma-dıq biz əğ - ya - rə fə - da.

ey xu - da ol - ma-dıq biz əğ - ya - rə fə - da.

ya - rə fə - da.

ya - rə fə - da.

f
Sən mə - nim - sən mən sə - nin
o - la bil - mək öz - gə - nin

f
Sən mə - nim - sən mən sə - nin
o - la bil - mək öz - gə - nin

Hə-mi bir can bir tən - nin Çox şü - kür sə - nə

Hə-mi bir can bir tən - nin Çox şü - kür sə - nə

ey xu - da ol - ma - dıq biz əğ - ya - rə fə - da.

ey xu - da ol - ma - dıq biz əğ - ya - rə fə - da.

ya - rə fə - da.

ya - rə fə - da.

(Sərvər)

f

Dər-di-mə tap - dım də-va qal - ma-dı heç bir cə-fa

(Gülnaz)

Dər-di-mə tap - dım də-va qal - ma-dı heç bir cə-fa

mf a-xır ki gör - dük sə-fa. *f* Çox şü-kür sə-nə ey xu-da

mf a-xır ki gör - dük sə-fa. *f* Çox şü-kür sə-nə ey xu-da

1. 2.

ol - ma-dıq biz əğ - ya - rə fə - da. ya - rə fə - da

ol - ma-dıq biz əğ - ya - rə fə - da. ya - rə fə - da

The first system of the musical score consists of two vocal staves and a piano accompaniment. The vocal staves are in G major and 4/4 time. The first vocal line has two endings: the first ending leads to the second ending, and the second ending is a repeat of the first ending. The piano accompaniment features a treble and bass clef. The first ending of the piano part includes a triplet of eighth notes and a five-note scale-like passage. The second ending of the piano part includes a triplet of eighth notes.

pp

ya - rə fə - da ya - rə fə - da

ya - rə fə - da ya - rə fə - da

pp

pp

The second system of the musical score continues the vocal and piano parts. It features two vocal staves and a piano accompaniment. The vocal staves have a triplet of eighth notes followed by a quarter note and a half note. The piano accompaniment includes a triplet of eighth notes and a half note. The dynamic marking *pp* (pianissimo) is indicated above the vocal staves and below the piano accompaniment.

№14. Qoçuların xoru

Tempo di marcia

T. *f*
Xor
Ey, kim-sən or - da aç qa - pı - ni,
B. *f*
Ey, kim-sən or - da aç qa - pı - ni,

Tempo di marcia

ff *f* *tr* *tr* *3* *3*

aç qa - pı - ni gə-lək sə - ni öl - dü - rək. Piş - to do - lu - dur
aç qa - pı - ni gə-lək sə - ni öl - dü - rək. Piş - to do - lu - dur

tr *tr*

ha - zır et - mi - şik, aç qa - pı - ni gə-lib sə - ni öl - dü - rək.
ha - zır et - mi - şik, aç qa - pı - ni gə-lib sə - ni öl - dü - rək.

3

1. *Ey kim - sən or - da aç qa - pı - ni, aç qa - pı - ni gə - lək gö -*

2. *-rək kim - dir o! Ey kim - sən ey aç qa - pı - ni,*

3. *-rək kim - dir o! Ey kim - sən ey aç qa - pı - ni,*

Gülnaz

mf

Ax Sər - - vər qor-xu -

1. *aç qa - pı - ni gə - lək sə - ni öl - dü - rək! Sən, ey kim - sən*

2. *aç qa - pı - ni gə - lək sə - ni öl - dü - rək! Sən, ey kim - sən*

mf

(G ü l n a z)

-ram. Sə - ni öl - dü - rər bun - lar, gəl

aç qa - pı nı, tez ol, tez ol aç qa - pı - nı,

aç qa - pı nı, tez ol, tez ol aç qa - pı - nı,

tez bur-dan qa - çaq tez ge - dək öz-gə şə - hə

tez ol, tez ol aç qa - pı - nı, tez ol, tez aç

tez ol, tez ol aç qa - pı - nı, tez ol, tez aç

-rə. Ah Sər - - vər qor-xu - ram, aç -

div. unis.
qa - pı - ni, gəl - dik sə - ni biz öl - dü - rək.

div. unis.
qa - pı - ni, gəl - dik sə - ni biz öl - dü - rək.

The first system features a vocal line with a melodic line and a piano accompaniment. The piano part consists of chords in the right hand and a rhythmic bass line in the left hand. The lyrics are in Azerbaijani.

-ma gəl qa-pı-nı sən, yox - sa sə-ni öl-dü-

1. Tez ol, tez ol aç qa - pı - ni, aç - qa - pı - ni,

3. Tez ol, tez ol aç qa - pı - ni, aç - qa - pı - ni,

The second system continues the musical piece. It includes a vocal line and a piano accompaniment. The piano part features a more active bass line with eighth notes. The lyrics continue in Azerbaijani.

-rər qo - çu - num gül - lə - si, *f* gəl bə - ri Sər - vər gəl!

tez aç sən, gə - lək sə - ni öl - dü - rək.

tez aç sən, gə - lək sə - ni öl - dü - rək.

Sər vər
mp

Söy - lə - yin gö - rüm bir siz,

ff Aç qa - pı - nı!

ff Aç qa - pı - nı!

ff *mp*

(Sərvər)

ne is - tə - yir - siz mən - dən? Nə la - zım si - zə

bu ev - dən ta xal - qın qa - pı - sını - dan?

mf Qorx - ma - yı - ram mən siz - dən. Nə is - tə - yir - siz

e - din. Yax - şı - sı bu - dur siz ge - din

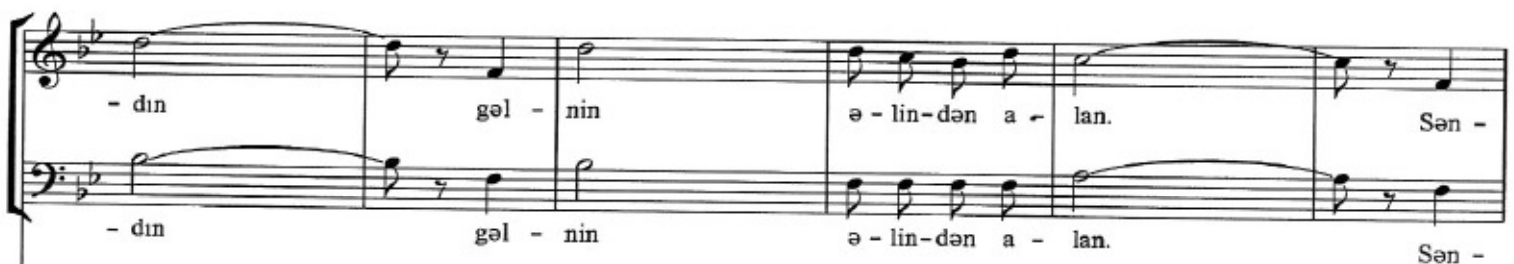

öz iş gü - cü - nü - zə.

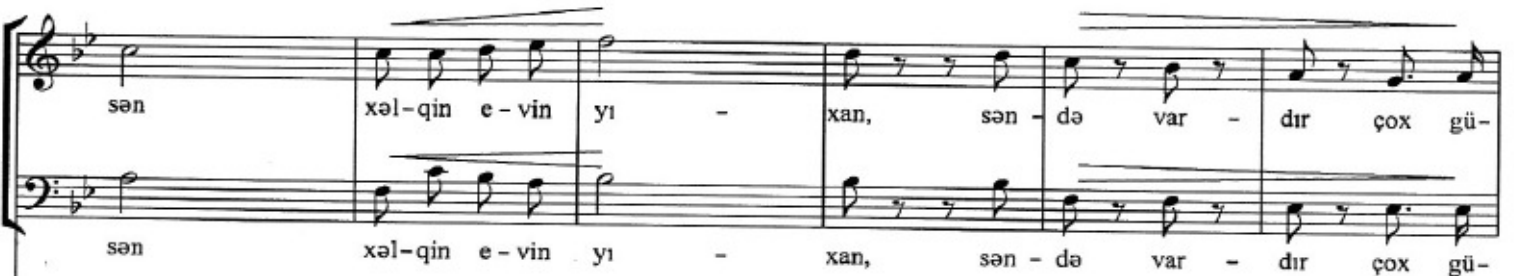
Xor *sf*

Sən - sən Məş - di İ - ba -
Sən - sən Məş - di İ - ba -

- dın gəl - nin ə - lin - dən a - lan. Sən -
- dın gəl - nin ə - lin - dən a - lan. Sən -

sən xəl - qin e - vin yı - xan, sən - də var - dır çox gü -
sən xəl - qin e - vin yı - xan, sən - də var - dır çox gü -

1. *mf* *f*
 nah, çox gü-nah gəl - dik sə - ni öl dü - rək tə -

2. *mf* *f*
 nah, çox gü-nah gəl - dik sə - ni öl dü - rək tə -

1. -ki Məş-di xoş ol - sun gəl - dik on - dan pul a -

2. -ki Məş-di xoş ol - sun gəl - dik on - dan pul a -

1. -laq ey - şü iş - rə - tə məş - ğul o-laq on-dan biz. *ff*

2. -laq ey - şü iş - rə - tə məş - ğul o-laq on-dan biz. *ff*

№15. Kvartet: "Babalı Sərvərin boynuna..."

(Gülnaz, Sənəm, Sərvər və Rüstəm bəy)

Allegretto

mp

First system of the piano introduction, featuring a treble and bass clef with a 2/4 time signature. The treble clef has a melodic line with eighth notes and slurs, while the bass clef has a simple accompaniment of quarter notes.

Second system of the piano introduction, continuing the melodic and accompanimental lines from the first system.

Third system of the piano introduction, concluding the introductory passage with sustained chords in the treble and moving lines in the bass.

Gülnaz

mp

First vocal line for Gülnaz, starting with a treble clef and a 2/4 time signature. The melody is marked *mp*.

Ba - ba - lı Sər - və - rin boy - nu - na.

Sənəm

mp

Second vocal line for Sənəm, starting with a treble clef and a 2/4 time signature. The melody is marked *mp*.

Ba - ba - lı Sər - və - rin boy - nu - na.

Sərvər

mp

Third vocal line for Sərvər, starting with a treble clef and a 2/4 time signature. The melody is marked *mp*.

Ba - ba - lı Sər - və - rin boy - nu - na.

Rüstəm bəy

mp

Fourth vocal line for Rüstəm bəy, starting with a bass clef and a 2/4 time signature. The melody is marked *mp*.

Ba - ba - lı Sər - və - rin boy - nu - na.

mp

Piano accompaniment for the vocal parts, featuring a treble and bass clef with a 2/4 time signature. The treble clef has chords and melodic fragments, while the bass clef has a simple accompaniment of quarter notes.

p

Ba - ba - lı Sər - vər - rin boy nu - na.

p

Ba - ba - lı Sər - vər - rin boy - nu - na.

p

Ba - ba - lı Sər - vər - rin boy - nu - na.

p

Ba - ba - lı Sər - vər - rin boy - nu - na.

Sərvər

mf

Ə - yər i - ši düz ey - lə - mə³ sən,

mf

(Sərvər)

Rüstəm bəy

gər ba - car -

düz ey - lə - mə - sən,

-ma ³ - sam,

(Rüstəm bəy)

gər ba - car - ma - san,

The first system consists of four staves. The top staff is a vocal line in treble clef with a triplet of eighth notes. The second staff is a vocal line in bass clef with a melodic line. The third and fourth staves are piano accompaniment in treble and bass clefs, respectively, featuring chords and moving lines.

mf Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mf Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mf Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mf Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mf

The second system consists of five staves. The first four staves are vocal parts (Soprano, Alto, Tenor, Bass) in treble and bass clefs, all marked *mf*. The fifth staff is piano accompaniment in treble and bass clefs, also marked *mf*. The lyrics are repeated for each vocal part.

mp

Ba - ba - li Sər - və - rin boy nu - na.

mp

Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mp

Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mp

Ba - ba - li Sər - və - rin boy - nu - na.

mp

mp

mf

mp

p

pp

№15 (a). Məşədi İbad ilə Hambal "Çoban-bayatı" oxuyur

№16. Xor: "Heç belə iş olmaz"

Moderato

The piano introduction is in 3/4 time, marked *mf* (mezzo-forte). It consists of six measures. The right hand features a melodic line with eighth and quarter notes, while the left hand provides a steady accompaniment of quarter notes. The piece concludes with a fermata over the final chord.

S. *mf*
 Ə - zəl - dən aş - nay - dın yad ol - dun nə - dən

A.
mf
 Ə - zəl - dən aş - nay - dın yad ol - dun nə - dən

or
 T.
mf
 Ə - zəl - dən aş - nay - dın yad ol - dun nə - dən

B.
mf
 Ə - zəl - dən aş - nay - dın yad ol - dun nə - dən

The piano accompaniment for the vocal parts is in 3/4 time, marked *mf*. It consists of six measures. The right hand plays chords and moving lines, while the left hand plays a simple bass line. The piece ends with a fermata over the final chord.

f

S. Sə - ni qoy - du qaç - dı o na - zik bə - dən

A. Sə - ni qoy - du qaç - dı o na - zik bə - dən

T. Sə - ni qoy - du qaç - dı o na - zik bə - dən

B. Sə - ni qoy - du qaç - dı o na - zik bə - dən

S. ay, be - lə iş ol - maz ba - la heç be - lə

A. ay, be - lə iş ol - maz ba - la heç be - lə

T. ay, be - lə iş ol - maz, iş ol - maz, heç be - lə

B. ay, be - lə iş ol - maz, iş ol - maz

iş ol - maz. A - man ay a - man
 iş ol - maz. A - man ay a - man
 iş ol - maz, iş ol - maz. A - man ay a - man
 iş ol - maz, iş ol - maz. A - man ay a - man

ha - lim ne ya - man ay be - le iş ol - maz
 ha - lim ne ya - man ay be - le iş ol - maz
 ha - lim ne ya - man ay be - le iş ol - maz iş ol -
 ha - lim ne ya - man ay be - le iş ol - maz iş ol -

S. ba - la heç be - lə iş ol - maz.

A. ba - la heç be - lə iş ol - maz.

T. maz, heç be - lə iş ol - maz.

B. maz, heç be - lə iş ol - maz.

Məşədi İbad

mf

Əv - vəl - dən bil - səy - dim ver - mək - dim pu - lu,

mf

mf

Xəl - qin ey - lə - mək - dim ci - bi - ni do - lu.

mf

f

Ay, ma - ra - lım Gül - naz, ba - la ay, ma - ra -

-lım Gül - naz. A - man ay, a - man,

ha - lım nə ya man ay, ma - ra - lım Gül - naz

ba - la ay, ma - ra - lım Gül - naz

De - din qo - ca - liq - da bir qız a - la - san

De - din qo - ca - liq - da bir qız a - la - san

De - din qo - ca - liq - da bir qız a - la - san

De - din qo - ca - liq - da bir qız a - la - san

mf Ca - van qı - zı a - lıb e - və sa - la - san.

mf Ca - van qı - zı a - lıb e - və sa - la - san.

mf Ca - van qı - zı a - lıb e - və sa - la - san.

mf Ca - van qı - zı a - lıb e - və sa - la - san.

ay be - lə iş ol - maz, ba - la, heç be - lə
 ay be - lə iş ol - maz, ba - la, heç be - lə
 ay be - lə iş ol - maz, iş ol - maz, heç be - lə
 ay be - lə iş ol - maz, iş ol - maz

iş ol - maz. A - man ay a-man
 iş ol - maz. A - man ay a-man
 iş ol - maz, iş ol - maz. A - man ay a-man
 iş ol - maz, iş ol - maz. A - man ay a-man

ha - lım nə ya-man, ay be - lə iş ol - maz, iş ol - maz, iş ol - maz, iş ol - maz.

ha - lım nə ya-man, ay be - lə iş ol - maz, iş ol - maz, iş ol - maz, iş ol - maz.

ha - lım nə ya-man, ay be - lə iş ol - maz, iş ol - maz, iş ol - maz, iş ol - maz.

ha - lım nə ya-man, ay be - lə iş ol - maz, iş ol - maz, iş ol - maz, iş ol - maz.

ba - la, heç be - lə iş ol - maz. *p*

ba - la, heç be - lə iş ol - maz. *p*

-maz, heç be - lə iş ol - maz. *p*

-maz, heç be - lə iş ol - maz. *p*

-maz, heç be - lə iş ol - maz. *p*

№17. Xor: "Böylə olmaz ki sən..."

(Kişilər xoru və Məşədi İbad)

Tempo di marcia ♩ *f*

T. Xor
B.

Böy - lə ol - maz ki, sən
Böy - lə ol - maz ki, ki sən

Tempo di marcia ♩ *f* *simile*

al - da - da - san bi - zi, Sən ve - rir - sən qı - zı
al - da - da - san sən bi - zi, Sən ve - rir - sən qı - zı

öz - gə a - da - ma ə - rə get - sin öz - gə a - da - ma ə - rə get - sin
öz - gə öz - gə a - da - ma ə - rə get - sin öz - gə a - da - ma ə - rə

Fine

bəs bu ki - ş i ya - z ı q ne - cə et - sin bəs bu ki - ş i ya - z ı q ne - cə et - sin

get - sin bəs bu ki - ş i ya - z ı q ne - cə bəs? ya - z ı q ne - cə et - sin

Fine

ff

Məşədi İbad

f

Al - la - ha and ol - sun bu - dur de - yi - rəm

f

q ı - z ı mə - nə, q ı - z ı mə - nə, g ə - r ə k ve - r ə - s ən. Ver - mə - s ən hər -

gah, Ey - lə - rəm bəd - nam

ver - mə - sən

ey - lə - yər

ver - mə - sən

ey - lə - yər

çün - ki mən bir a - da - mam bax - ma ram bə - ye!

f Çün - ki o bir a - dam - dır bax - maz heç bə - yə.

f Çün - ki o bir a - dam - dır bax - maz heç bə - yə.

D.C. al Fine

f

D.C. al Fine

№18. Xor və Məşədi İbad

(Camaat Məşədi İbadı təbrik edir)

Allegro moderato

S. *f* Məş - di İ - bad toy mü - ba - rək ol - sun
To - yun sə - nin çox mü - ba - rək əst.

A. *f* Məş - di İ - bad toy mü - ba - rək ol - sun
To - yun sə - nin çox mü - ba - rək əst.

T. *f* Məş - di İ - bad toy mü - ba - rək ol - sun
To - yun sə - nin çox mü - ba - rək əst.

B. *f* Məş - di İ - bad toy mü - ba - rək ol - sun
To - yun sə - nin çox mü - ba - rək əst.

S. *mf* Çox sağ o - lun çox da ra - zı - yam mən
Zəh - mət çə - kib iş dü - zəlt di - - - niz.

Məş - di İ - bad
To - yun sə - nin

toy mü - ba - rək ol - sun,
çox mü - ba - rək

Məş - di İ - bad
To - yun sə - nin

toy mü - ba - rək ol - sun,
çox mü - ba - rək

Məş - di İ - bad
To - yun sə - nin

toy mü - ba - rək ol - sun,
çox mü - ba - rək

Məş - di İ - bad
To - yun sə - nin

toy mü - ba - rək ol - sun,
çox mü - ba - rək

1.

1.

ol - sun, çox mü - ba - rək ol - sun, çox mü - ba - rək

ol - sun, çox mü - ba - rək ol - sun, çox mü - ba - rək

ol - sun, çox mü - ba - rək ol - sun, çox mü - ba - rək

ol - sun, çox mü - ba - rək ol - sun, çox mü - ba - rək

ol - sun, çox mü - ba - rək ol - sun, çox mü - ba - rək

2.

2.

sp ol - sun, ol - sun, ol - sun, ol - sun. *f* Hey!...
sp ol - sun, ol - sun, ol - sun, ol - sun. *f* Hey!...
sp ol - sun ol - sun, ol - sun, ol - sun. *f* Hey!...
sp ol - sun, ol - sun, ol - sun, ol - sun. *f* Hey!...

sp cresc.
ff

Pərdə

İkinci məclisin sonu

III MƏCLİS

№19. Xor: "Hamamın içində..."

*(Mahnı və rəqs)***Con moto**
Pərdə açılır

Kişilər xoru

T. Ha - ma - mın i - çin - də i - çin - də, də çö - lün - də

B. Ha - ma - mın i - çin - də i - çin - də, də çö - lün - də

T. yay, yaz, qış, ba - har is - ti sə - rin var

B. yay, yaz, qış, ba - har is - ti sə - rin var

T. Döv - lət - li ka - sıb gəl, gəl ye - rin var

B. Döv - lət - li ka - sıb gəl, gəl ye - rin var

Mətn

ye - rin var, gəl!

ye - rin var, gəl!

The first system consists of two vocal staves (treble and bass clef) and a piano accompaniment (treble and bass clef). The vocal lines are in a minor key with a 7/7 time signature. The lyrics are "ye - rin var, gəl!". The piano accompaniment features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and a steady bass line in the left hand.

Yay, yaz, qış, ba - har is - ti sə - rin var

Yay, yaz, qış, ba - har is - ti sə - rin var

The second system continues the vocal and piano parts. The lyrics are "Yay, yaz, qış, ba - har is - ti sə - rin var". The piano accompaniment includes some melodic flourishes in the right hand, such as slurs and grace notes.

Döv - lət - li ka - sıb gəl, gəl ye - rin var

Döv - lət - li ka - sıb gəl, gəl ye - rin var

The third system concludes the piece. The lyrics are "Döv - lət - li ka - sıb gəl, gəl ye - rin var". The piano accompaniment features a final melodic phrase in the right hand and a sustained bass line in the left hand.

(Mətn)

The first system of the musical score consists of two staves. The upper staff is a vocal line in a minor key, starting with a whole rest followed by a series of eighth and quarter notes. The lower staff is a piano accompaniment, primarily consisting of chords and moving bass lines.

The second system continues the musical piece and includes two endings. The first ending is marked with a '1.' and leads to a repeat sign. The second ending is marked with a '2.' and concludes with a double bar line and a repeat sign. The piano accompaniment features arpeggiated chords and melodic lines.

The third system is a piano accompaniment section. It features arpeggiated chords in both the upper and lower staves. The piece concludes with a forte (*f*) dynamic marking and a final chord.

Pərdə

Üçüncü məclisin sonu

IV MƏCLİS

№20. Müqəddimə. (Ləzgi-həngi)

Allegro - Vivo

The musical score is written for piano and consists of six systems. The first system is in 12/16 time, marked *f* (forte). The second system begins with a section marked with a double bar line and a '§' symbol. The third system continues with a treble clef and a forte (f) dynamic. The fourth system has a treble clef and a forte (f) dynamic, ending with a section marked with a double bar line and a '§' symbol. The fifth system features a treble clef and a forte (f) dynamic. The sixth system has a treble clef and a forte (f) dynamic, ending with a double bar line.

№21. Məşədi İbadın mahnısı

Moderato con moto

Piano introduction in 6/8 (3/4) time, marked *f*. The music features a melodic line in the right hand and a supporting bass line in the left hand, both in a minor key.

Məşədi İbad

mf

Mən nə qə-dər, nə qə-dər qo-ca ol-sam da də-yə-rəm min ca-va-na,

Vocal line in the treble clef and piano accompaniment in the grand staff. The piano part consists of a simple harmonic accompaniment in the right hand and a bass line in the left hand.

Çö-rə-yi ye-mə-rəm mən ya-va-na, yax - şı de-mə-rəm mən ya-ma-na,

Vocal line in the treble clef and piano accompaniment in the grand staff. The piano part continues with a simple harmonic accompaniment.

qur - ban e - də-rəm mən ca - na - na ma - lı - mı, pu - lu - mu, ca - nı - mı mən.

Vocal line in the treble clef and piano accompaniment in the grand staff. The piano part concludes with a final chord in the right hand and a bass line in the left hand.

Gəl, xa-nım gəl ya-nı-ma gəl, ca-nım gəl ya-nı-ma

gəl, ya-rım gəl ya-nı-ma gəl, mən ö-lüm, mən ö-lüm mən ö-lüm

gəl mən ö-lüm, mən ö-lüm, mən ö-lüm gəl. A qu-zum, gəl - ya-nı-ma

ca-nı-mı ve-rə-rəm mən ya-rı-ma qur - ban e-də-rəm

mən ca - na - na ma - lı - mı, pu - lu - mu, ca - nı - mı mən

The first system consists of a vocal line on a treble clef staff and a piano accompaniment on a grand staff (treble and bass clefs). The key signature has one flat (B-flat) and one sharp (F-sharp), and the time signature is 2/4. The vocal line contains the lyrics: "mən ca - na - na ma - lı - mı, pu - lu - mu, ca - nı - mı mən". The piano accompaniment features a steady bass line and a more active treble line with some grace notes.

Məşədi İbad rəqs edir

ff

The second system is a piano accompaniment for the piece "Məşədi İbad rəqs edir". It is written on a grand staff. The music is marked *ff* (fortissimo). The key signature remains one flat and one sharp, and the time signature is 2/4. The piece features a rhythmic pattern of eighth and sixteenth notes, with some chords and grace notes.

The third system continues the piano accompaniment. It features a melodic line in the treble clef with many slurs and a bass line with chords and single notes. The key signature and time signature are consistent with the previous systems.

The fourth system concludes the piano accompaniment. It includes a repeat sign (double bar line with dots) and a fermata over a chord. The dynamics are marked *f* (forte) and *ff* (fortissimo). The piece ends with a final chord and a double bar line.

№22. Xor: “Gedək, gedək qazıya deyək...”

(Xor, Məşədi İbad və Sənəm)

Allegretto grazioso

The piano introduction is in 6/8 time and begins with a forte (f) dynamic. The right hand features a rhythmic pattern of eighth notes, while the left hand provides a steady accompaniment of eighth notes. The piece concludes with a repeat sign.

S. *f* Ge-dək, ge-dək qa - zı-ya de - yək qoy kə - bi - ni kəs - sin

A. *f* Ge-dək, ge-dək qa - zı-ya de - yək qoy kə - bi - ni kəs - sin

T. *f* Ge-dək, ge-dək qa - zı-ya de - yək qoy kə - bi - ni kəs - sin

3. *f* Ge-dək, ge-dək qa - zı-ya de - yək qoy kə - bi - ni kəs - sin

The vocal parts are arranged in four staves (Soprano, Alto, Tenor, and Bass). Each part begins with a forte (f) dynamic. The lyrics are: "Ge-dək, ge-dək qa - zı-ya de - yək qoy kə - bi - ni kəs - sin". The music is in 6/8 time and includes repeat signs at the end of each line.

The piano accompaniment for the vocal parts is in 6/8 time and begins with a forte (f) dynamic. It features a rhythmic pattern of eighth notes in the right hand and a steady accompaniment of eighth notes in the left hand. The piece concludes with a repeat sign.

S ə n ə m (solo)

Hə, hə.

M. İ b a d (solo)

Hə, hə,

Mə-şə-di-yə ar - vad e - dək, ra - zı-san?

Mə-şə-di-yə ar - vad e - dək, ra - zı-san?

Mə-şə-di-yə ar - vad e - dək ra - zı-san?

Mə-şə-di-yə ar - vad e - dək ra - zı-san?

Hə, hə.

Hə, hə.

Hə, hə,

Hə, hə,

f Ra - zı-san?

Ra - zı-sız?

f Ra - zı-san?

Ra - zı-sız?

f Ra - zı-san?

Ra - zı-sız?

f Ra - zı-san?

Ra - zı-sız?

bəs ge-dək biz!

Bəs ge-dək biz!

Bəs ge-dək biz!

Bəs ge-dək biz!

ff

Məşədi İbad
mf

Ge-din, ge-din qa - zı-ya de - yin qoy kə - bi - ni kəs - sin.

mf

Sə-ni mə - nə ar - vad e - də, ra - zı - san?

f

Sənəm

mf Hə, hə! *mf* Hə, hə!

f M. İ b a d
Ra - zı - san?

mf *f* *mf*

mf Hə, hə.

mf Hə, hə,

sf Ra - zı - sız? *mf* Bəs ge - dək

sf Ra - zı - sız? *mf* Bəs ge - dək

sf Ra - zı - sız? *mf* Bəs ge - dək

sf Ra - zı - sız? *mf* Bəs ge - dək

mf *mf*

sf *mf*

biz. Ra - zı - yıq. Hə, hə.
 biz. Ra - zı - yıq. Hə, hə.
 biz. Ra - zı - yıq. Hə, hə.
 biz. Ra - zı - yıq. Hə, hə.

Musical score for the first system, featuring four vocal staves and a piano accompaniment. The vocal parts are in unison, with lyrics "biz. Ra - zı - yıq. Hə, hə." and a forte "f" dynamic marking. The piano accompaniment consists of chords and moving lines in both hands.

Bəs ge - dək biz.
 Bəs ge - dək biz.
 Bəs ge - dək biz.
 Bəs ge - dək biz.

Musical score for the second system, featuring four vocal staves and a piano accompaniment. The vocal parts have lyrics "Bəs ge - dək biz." and dynamic markings "ff" and "sf" in the piano part. The piano accompaniment includes chords and moving lines, with a forte "ff" dynamic marking and a sforzando "sf" dynamic marking.

№23. Sərvərlə Gülnazın dueti

Allegretto

Sərvər

f

Yet - dim

Allegretto

mf

f

mf

vü - sa - lı - na ya - - rın çək -

Gülnaz

A - şiq - sə vəsl yo - lun-

(Sərvər)

-dim ə - za - bı - nı. A - şiq - sə vəsl yo - lun-

-da ve - rər əl - bət - tə ca - ni -

-da ve - rər əl - bət - tə ca - ni -

-ni. A - şiq - sə vəsl yo - lun - da

-ni. A - şiq - sə vəsl yo - lun - da

ve - rər əl - bət - tə ca - ni - ni.

ve - rər əl - bət - tə ca - ni - ni.

attacca

№24. Xor: "O olmasın, bu olsun"

Tempo di marcia

S. Sən qo - ca qız ca -

A. Sən qo - ca qız ca -

T. Sən qo - ca qız ca -

B. Sən qo - ca qız ca -

Tempo di marcia

S. - van sən - də yox - dur eşq o - du, Sər - və -

A. - van sən - də yox - dur eşq o - du, Sər - və -

T. - van sən - də yox - dur eşq o - du, Sər - və -

B. - van sən - də yox - dur eşq o - du, Sər - və -

-rin - dir a - şı - qi, Sə - nə ol - maz

-rin - dir a - şı - qi, Sə - nə ol - maz

-rin - dir a - şı - qi, Sə - nə ol - maz

-rin - dir a - şı - qi, Sə - nə ol - maz

Məşədi İbad

1. 2. Ya-nı-ma

heç mey - li. Sər - və - -li.

heç mey - li. Sər - və - -li.

heç mey - li. Sər - və - -li.

heç mey - li. Sər - və - -li.

(M. İ b a d)

gəl, ar - vad ya - nı - ma gəl, ya - nı - ma

gəl, ey - læ, mə - ni şad.

S. Pu - lu - nu ver - din sən Məş - di - bad
 A. Pu - lu - nu ver - din sən Məş - di - bad
 T. Pu - lu - nu ver - din sən Məş - di - bad
 B. Ver - din sən Məş - di - bad

ə - li - nə düş - dü dul ar - vad.

ə - li - nə düş - dü dul ar - vad.

ə - li - nə düş - dü dul ar - vad.

ə - li - nə düş - dü dul ar - vad.

Qəm ye - mə hər - çi ba - də - bad,

Qəm ye - mə hər - çi - ba - də - bad,

Qəm ye - mə hər - çi - ba - də - bad,

Qəm ye - mə hər - çi ba - də - bad,

S.
A.
T.
B.

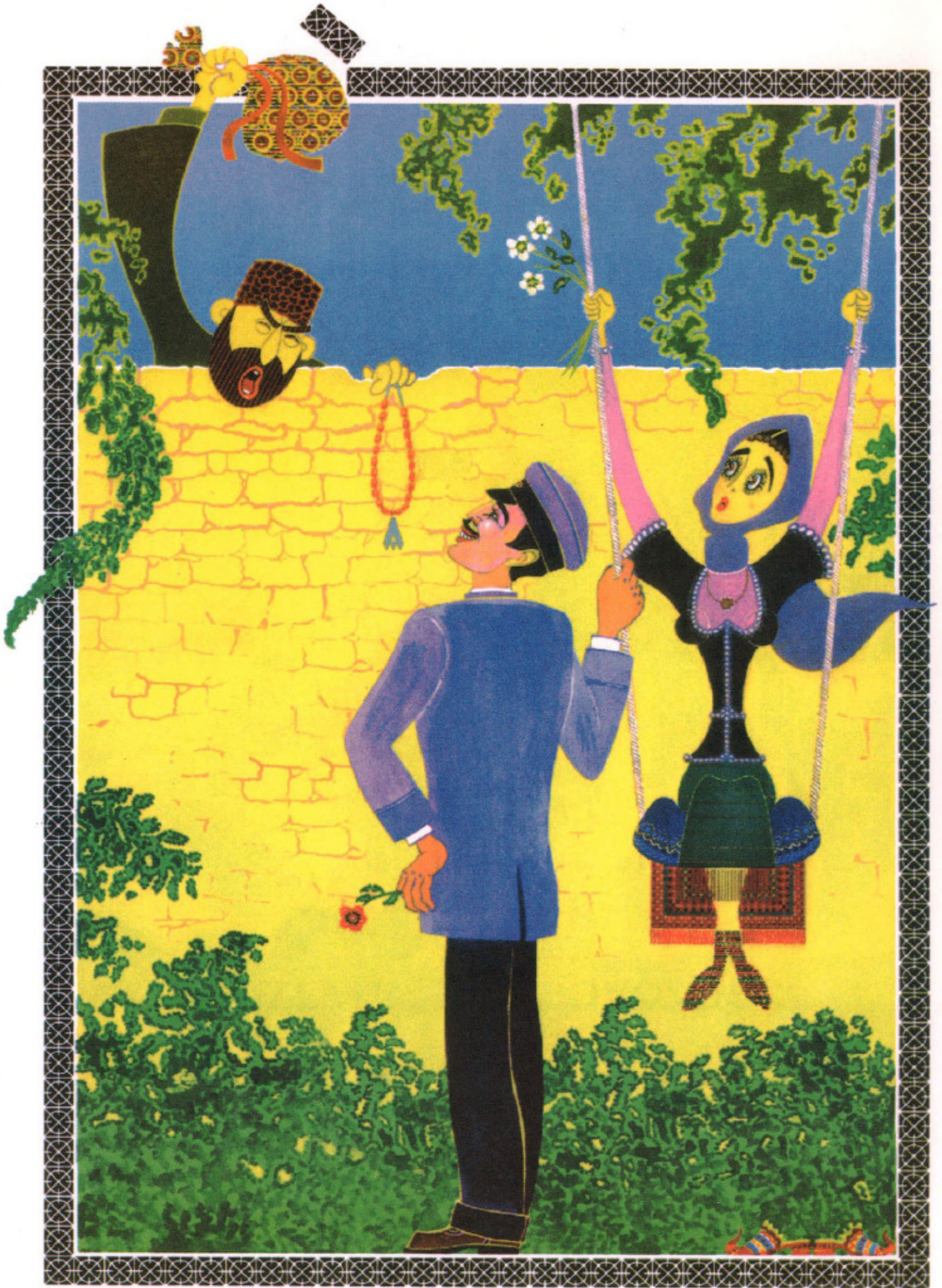
ol - ma - sin o, bu ol - sun...
ol - ma - sin o, bu ol - sun...
ol - ma - sin o, bu ol - sun...
ol - ma - sin o, bu ol - sun...

ff
div.
ff
ff
ff

S.
A.
T.
B.

sp
ff

Parda

“O OLMASIN, BU OLSUN”

**4 pərdəli
operetta**

LIBRETTO

Librettonun müəllifi

ÜZEYİR HACIBƏYOVDUR

İŞTİRAK EDƏNLƏR:

- Rüstəm bəy* - 45 yaşında, borclu düşmüş bir bəy
Gülnaz - 15 yaşında, Rüstəm bəyin qızı ki, Sərvərə aşiqdir
Sərvər - 25 yaşında bir studentdir ki, Gülnaza aşiqdir
Sənəm - 30 yaşında, qulluqçu, dul arvad
Məşədi İbad - 50 yaşında, dövlətli bir tacirdir ki,
Gülnazı almaq istəyir
- Həsənqulu bəy* - 40 yaşında, millətpərəst
Rza bəy - 40 yaşında, qəzetçi,
Həsən bəy - 40 yaşında, intelligent
Əsgər bəy - 30 yaşında, qoçu²
- } Rüstəm bəyin aşnalari³

Hambal

- Məşədi Qəzənfər* - hamamçı
Usta Məhərrəm - dəllək
Kərbəlayi Nəsir - bazar əhli

Hamam

xidmətçiləri

Qoçular

Bazar adamları

və s.

BİRİNCİ PƏRDƏ

Rüstəm bəyin evində vaqə olur. Yaxşı döşənmiş bir otaqdır. İçində stol, kürsü və kreslolar vardır. Pərdə qalxdıqda bütün iştirak edənlər cərgə ilə durub oxuyurlar.

(Musiqi)

H a m 1 (oxuyurlar)

Nə sözdür kim, deyir məxluq (2 dəfə)
Ki, Leyli oldu qeyrə yar. (2 dəfə)

Əbəs sözdür bu əfsanə,
Düşübdür xəlqin ağzına.
Gərək Məcnun, gərək Leyli
Veribdirlər canın cana. (2 dəfə)

Həqiqi aşiqin yoxdur
Rəqibi, düşməni, xari. (2 dəfə)

Əbəs sözdür bu əfsanə,
Düşübdür xəlqin ağzına.
Gərək Məcnun, gərək Leyli
Veribdirlər canın cana. (2 dəfə)

*Pərdə enir. Hamı dağılır. Sərvər ilə
Gülnaz qalırlar. Tarda "Segah" çalınır,
pərdə qalxır.*

Sərvər (oxuyur)

Şəfayi-vəsl qədrin hicr ilə bimar olandan
sor^s,
Zülali-zövq şövqün təşneyi-didar olandan
sor.

G ü l n a z

Ləbin sirrin gəlib göftərə məndən
özgədən sorma,
Bu pünhan nüktəni bir vaqifi-əsrar
olandan sor.

S ə r v ər

Gözü yaşlıların halın nə bilsin mərdümi-
qafil,
Kəvakib seyrini şəb ta səhər bidar
olandan sor.

G ü l n a z

Qəmindən şəm tək yandım, səbadən
sorma əhvalım,
Bu əhvali şəbi-hicran mənimlə yar
olandan sor.

S ə r v ər

Məhəbbət ləzzətindən bixəbərdir zahidi-
qafil,
Füzuli, eşq zövqün zövqi-eşqi var
olandan sor.

G ü l n a z (danışır)

Sərvər, bu gün səni çox kefsiz görürəm,
nə olub məgər?

S ə r v ər

Doğru deyirsən, mən dünəndən bəridir
ki, fikirdəyəm.

G ü l n a z

Nə olub, söylə gərək?

S ə r v ər

O olubdur ki, atan səni bir özgəsinə ərə
vermək istəyir.

G ü l n a z (qorxu ilə)

Kim deyir onu?

Sərvər

Mən deyirəm, doğru yerdən bilmışəm.

Gülnaz

Bəs atam mənə heç zad deməyibdir.

Sərvər

Ola bilsin ki, bu gün deyər və bir də sənə nə deyəcəkdir, sənin borcun onun sözüne qulaq asmaqdır.

Gülnaz

Yox-yox, mən səndən özgəsinə ərə getməyəcəyəm, qoy mənə öldürsün, mən səni sevmişəm, sənə də gedəcəyəm.

Sərvər

Axı, o ər məndən dövlətlidir.

Gülnaz

Cəhənnəmə olsun!

Sərvər

Məndən gözəldir.

Gülnaz

Çox mənə lazımdır!

Sərvər

Məndən cavandır.

Gülnaz

İstər lap uşaq olsun, lazım deyildir.

Sərvər (*gülür*)

Yalan deyirəm, gözəlim Gülnaz! O kişi, doğrudur, məndən min kərə dövlətlidir, amma özü qocadır, azından bir əlli yaşı vardır. Görsən qorxarsan.

Gülnaz

Bax mən daha səbr edə bilmirəm: günü bu gün atama deyəcəyəm ki, mən səni sevirəm və səndən başqasına ərə getməyəcəyəm.

Sərvər

Yox, Gülnaz, heç elə eləmə! Sən mənə deyənə qulaq as, yoxsa iş düz gətirməz. Mən bilirəm ki, sənin atan borclu düşübdür və pula çox ehtiyacı vardır. O istəyir ki, bu qohumluqla o kişidən ki, adı Məşədi İbaddır, bir qədər pul yesin. Zərər yoxdur, qoy yesin. Sən atana heç bir söz demə və söz açsa deyinən ki, özün bilərsən. Sonra sənə işin yoxdur, mən bu işə təhər çəkmişəm.

Gülnaz (*bikef*)

Mən nə tövr razı olum ki, mənə götürüb özgəsinə ərə versin.

Sərvər

Sən o barədə arxayın ol, məndən başqa səni özgəsi ala bilməz, amma sən mənə deyənə qulaq as!

Bu halda Sənəm daxil olur.

Sənəm

Bircə o gün ola idi ki, sizin toyunuzda süzə-süzə oynaya idim.

Sərvər

İnşaallah, bu yaxında oynarsan.

Sənəm (*sevinir*)

Necə? Yaxında toy eyləyirsənmi?

Sərvər

Yox, mən eyləmirəm, Rüstəm bəy Gülnazı özgəsinə ərə verir.

Sənəm (*bikef*)

Buy!.. Başına xeyir! Bu nə sözdür? O ər kimdir?

Sərvər

Bir qoca kişidir.

Sənəm

Buy!.. Ağrım onun ürəyinə! Heç bunun kimi gözəl qız qoca kişiye gedərmə?

Sərvər

Zərər yoxdur, mən işi özgə cürə düzəldərəm. Gülnaz, sən bikef olma. Arxayın ol, kimin ixtiyarı var ki, yarı yarından ayıra bilsin.

(*Musiqi*)

Üçü bir yerdə (*oxuyurlar*)

Əcəb sözdür bu əfsanə, (*2 dəfə*)
Düşübdür xəlqin ağzına. (*2 dəfə*)
Gərək Məcnun, gərək Leyli
Veribdirilər canın cana. (*2 dəfə*)

Qapı döyülür.

Sənəm

Ax, deyəsən ağa gəlir. (*Yüyürüb qapıdan baxır*). Ay aman, ağa gəlir, dur qaç!

Sərvər (*taləsik*)

Gülnaz, hələ ki, xudahafız. Sən mən deyəndən çıxma, atana başqa söz demə.

Gülnaz

Xudahafız.

Sərvər gedir.

(*Musiqi*)

Rüstəm bəy (*daxil olur, oxuyur*)

Qızım, sənə yaylıq alım!

Gülnaz

Al, dədə, qurbanın olum!

Rüstəm bəy

Qızım, sənə başmaq alım!

Gülnaz

Al, dədə, qurbanın olum!

Rüstəm bəy

Qızım, sənə corab alım!

Gülnaz

Al, dədə, qurbanın olum!

Rüstəm bəy

Qızım, sənə tuman alım!

Gülnaz

Al, dədə, qurbanın olum!

Rüstəm bəy

Qızım, səni... Qızım, səni...
Qızım, səni ərə verim!

Gülnaz

Yox, dədə, qurbanın olum!
Yox, dədə, qurbanın olum!

(*Musiqi*)

Rüstəm bəy (*danışır*)

Qızım, "yox deyirsən? Sənin üçün bir ər tapmışam ki, bir ər tapmışam ki, dövlət nə dövlət, pul saman kimidir! Özüdəcə abırlı bir kişidir. Hərçənd bir az yaşı çoxdur, amma bir yaxşı adamdır ki, beləsini çıraq ilə axtarsan tapa bilməzsən!

Sənəm

Ah! Qoca olandan sonra heç nə! Ağrım onun özünə də, dövlətinə də!

Rüstəm bəy

Ay qız, sən qıfilla, sən danışma, sən bu cür işləri anlamazsan, çünki sən bir heyvan layələmsən!

Sənəm

Nə qədər heyvan olsam da, mən cavan qızımı qoca kişiye ərə vermərəm! Heyf deyilmi? Vallah, bu saat onun dərdindən ölən cavanlar çoxdur ki, hər biri bir Yusif!

Rüstəm bəy

Nə vaxt mən səni qoca kişiye ərə versəm, getmə! Qız mənimdir, mən bilirəm: istərəm qocaya verrəm, istərəm cavana! (*Qıza*) Razısanmı, qızım?

Gülnaz

Nə deyirəm, mənim borcum ata sözüne baxmaqdır, özün bilərsən!

Rüstəm bəy

Ağıllı qızım, gözəl qızım! Mən əvvəldən bilirdim ki, sən mənim sözümdən çıxmayaçaqsan. Odur ki, kişiye söz vermişəm, indi o kişi bu gün buraya gələcəkdir və səni də görmək istəyəcəkdir. Mən sənə izn verirəm

ki, sən gedib onun ilə görüşəsən. Get görüş və özün də danış, qorxma!

Sənəm

Yəni batmış bu qədər çirkindir ki, adam qorxa da bilər?

Rüstəm bəy

Ay qız, gəl sən danışma!

Sənəm

Axı, deyirsən ki, qorxma, mən də soruşaram ki....

Rüstəm bəy

Ay qız, yum ağzını!

Sənəm

Ağzımı yummamış, nə deyirəm ki?!

Rüstəm bəy

Ay heyvan, danışma deyirəm!

Sənəm

İndi mən nə deyirəm ki, acığın tutur.

Rüstəm bəy

A mürtəd balası, danışma, qulluqçusan, otur qulluqçu yerində!

Sənəm

İndi mən nə deyirəm ki, pis söz demirəm ki?!

Rüstəm bəy

Ay qız, kəs səsini!

S ə n ə m

Səsimi kəsməmiş mən nə deyirəm ki...
Rüstəm bəy (*lap bərkdən*)

Ay qız, de qoy işimizi görək!

S ə n ə m

Mən nə qayırıram ki...

Rüstəm bəy (*daha bərk*)

Ay qız!..

Bu əsnada qapı bərk döyülür.

Rüstəm bəy

Durun gəlin bəri, yəqin kişi gəldi.

Hamısı durub gedir.

(*Musiqi*)

Məşədi İbad (daxil olur, oxuyur)

Mən nə qədər, nə qədər qoca olsam da,
Dəyərəm min cavana.

Çörəyi yemərəm mən yavana.

Yaxşı demərəm mən yamana,

Qurban edərəm mən canana

Malımı, pulumu, canımı mən.

Gəl, xanım, gəl yanıma,

Gəl, canım, gəl yanıma.

Gəl, yarım, gəl yanıma.

Gəl, mən ölüm, mən ölüm, mən ölüm
gəl!.. (*2 dəfə*)

A quzum, gəl yanıma,

Canımı verərəm mən yarım.

Qurban edərəm mən canana

Malımı, pulumu, canımı mən.

(*Musiqi*)

Yenə təkrar "Gəl, xanım, gəl yanıma".

(*Musiqi*)

Rüstəm bəy (*daxil olur, oxuyur*)

Məşədi İbad, sən bizə xoş gəlib, bizi
şad elədin!

Bir de görüm nə oldu ki, nə oldu bizi
yad elədin?

Məşədi İbad

A kişi, sən öl, mən səni hamıdan artıq
yad elərəm,

Sən qızı mənə verginən, gör necə səni
şad elərəm.

Musiqi çalınır, ikisi də oynayır.

Rüstəm bəy

Söylə görüm bir mənə,

Cib doludurmu pul ilən?

Gəl sənə mən qız verim,

Nə işin vardır dul ilən.

Məşədi İbad

A kişi, sən öl, mən sənə

Nə qədər desən pul verərəm,

Sən qızı mənə verginən,

Gör necə səni şad elərəm.

Musiqi çalınır, ikisi də oynayır.

Məşədi İbad

Pul verimmi?

Rüstəm bəy

Vergilən!

Məşədi İbad

Qız verərsənmi?

Rüstəm bəy

Verərəm!

Məşədi İbad

Tez verimmi?

Rüstəm bəy

Vergilən!

Məşədi İbad

Tez verərsənmi?

Rüstəm bəy

Verərəm!

Məşədi İbad

Degilən sən öl!

Rüstəm bəy

Bu sən öl!

Məşədi İbad

Bəs elə isə?

Rüstəm bəy

Ver əlini!

Məşədi İbad

Degilən sən öl!

Rüstəm bəy

Bu sən öl!

Məşədi İbad

Bəs elə isə?

Rüstəm bəy

Ver əlini!

Məşədi İbad (*danışır*)

İndi axır sözünü de görüm, qızı mənə verirsənmi? Yoxsa vermirsən, gedib ayrı qız alaram, deyərəm ki, o olmasın, bu olsun!

Rüstəm bəy

Mən öz sözümün üstündə duran adamam. Ancaq sən də gerek qabaqca bir balaca tədarük görəsən. (*Əli ilə pula işarə edir*).

Məşədi İbad

Min manat sənə bəsdirmi?

Rüstəm bəy

Min də üstə artır.

Məşədi İbad

A kişi, axı, bunun bir anbar da toy xərci var.

Rüstəm bəy

Doğrudur, ancaq nə eləmək? Hərgah bir qədər cavan olsa idin, bu iş sənin üçün ucuz tamam olardı, amma heyf ki, qocasan, taxsır özündədir.

Məşədi İbad

A kişi, vallah, mən nə qədər qoca olsam da, min buğu burma cavana deyərəm. Sən nə fikir edirsən?! Ala, min beş yüz manat, qalanını da sonra verərəm (*pul çıxardıb verir*).

Rüstəm bəy

Olar (*pulu alır*). Zərər yoxdur.

Musiqi çalınır, ikisi də oynayır.

Məşədi İbad

İndi mən istəyirəm ki, bir qızı görüm, danışdırım, nə deyirsən?

Rüstəm bəy

Heç sözüüm yoxdur, əyləş, bu saat qızı göndərərəm (*gedir*).

Məşədi İbad

Zarafat deyildir, bir əmək pul verirəm, bir baxım görüm, mal nə cür maldır, verdiyim pula dəyərmə? Mənim istədiyim odur ki, özümə layiq adam olsun. Yoxsa məndən ötrü təfavüt yoxdur, o olmasın, bu olsun!.. (*Sükut*). A kişi, bircə mən bilmədim ki, camaat mənim harama qoca deyir! Vallah, görünür ki, xalqın gözü pis görür. Budur ayna, bu da mən. (*Aynaya baxır*). Allaha şükür, dişlərim hamısı cabəca, saqqalım da qapqara şövə kimi. (*Diqqət ilə baxır*). Deyəsən burda bir dənə ağ tük vardır. Gərək dartam çıxsın. (*Dartır*). A zəhrimar!.. Görünür ki, heyvan balası dəllək hənanı pis yaxıbdır. (*Çıxardır*). Puf!.. Rədd ol, şarlatan!.. Qoca odur ki, dişləri olmaya, gözü görməyə, qulaqları eşitməyə, özü də yerindən tərpnə bilməyə; mən ki, əlhəmdülillah, quş kimiyəm. Maşallah deyim ki, göz dəyməsin. Özüm də əlli yaşım ya ola, ya olmaya. (*Güzgüyə baxıb ora-burasını düzəldir*). İndi mən papağımı nə cür qoyum ki, qızın xoşuna gəlsin: hərgah belə qoysam (*kəc qoyur*), onda qız qorxar, elə bilər ki, Bakı qoçusuyam. Əyər belə qoysam (*gözünün üstə qoyur*), onda da qız ürkər, elə bilər ki, Qarabağın pambıq bəylərindənəm. Hərgah bu cürə qoysam (*lap dalı qoyur*), onda qızın məndən zəhləsi gedər. Elə bilər ki, Gəncə qumarbazıyam, əgər belənçik qoysam (*təpəsinə qoyur*), onda da Şamaxı lotusuna oxşaram. Bəs nə tövr qoyum? Hamısından yaxşısı budur ki, başı açıq oturram, onda qızın xoşuna gələr, elə bilər ki, abrazavannıyam.

Doğrudan da, mən bir qədər abrazavannıyam, çünki uruslar mən ilə çox alış-veriş eyləyiblər və mən onlardan urus dilini də yaxşı öyrənmişəm. Məsələn: işto katu, bajaluska, funt vosim qəpik, menşi nelza, nelza. (*Səs gəlir*). Aha, deyəsən qız gəlir; indi gərək mən seryoznıski olam. (*Bir kreslo üstündə bardaş qurub oturur*).

Gülnaz ilə Sənəm daxil olur.

Gülnaz

Uy, mən bu kişidən qorxuram!

Sənəm

Nə kifir kişidir, ay Allah!

Məşədi İbad (*kənara*)

Deyəsən, məndən qorxurlar. Zərər yoxdur; arvad kişidən qorxsa yaxşıdır. (Onlara). Bir deyın görüm, xanım hansınızdır, qulluqçu hansınız?

Sənəm

Mən qulluqçuyam, bu xanımdır. (*Otururlar*).

Məşədi İbad

Çox gözəl, çox əcəb! (*Kənara*). Heç qulluqçunun özü də yaman deyildir, amma xanıma söz yoxdur. Dəyər verdiyim pullara. (*Sükut. Heç kəs dinməyir. Məşədi İbad birdən-birə gözlərini Gülnazın başına tərəf dikib, diqqət ilə baxır*).

Xanım, sən ki, saçın bu qədər qaradır, yəqin sən də mənim kimi həna qoyursan?

Gülnaz

Xeyr, həna qoymuram!

Məşədi İbad

Hə!.. Çünki mən saqqalıma həna qoyuram, elə bildim ki, sən də saçına həna qoyursan. (*Kənara*). Amma lap nahaq yerə hənadan söhbət saldım, heç yeri deyildi.

Gülnaz

Mənim başım hələ ağarmayıbdır ki, hənaya ehtiyacı ola.

Sənəm

Allaha şükür, xanım qocalmayıb ha!

Məşədi İbad (*taləsik*)

Xeyr, xanım, mənim də saqqalım ağarmayıbdır. Mən saqqalıma, həna qoydum, qoymadım – həmişə qapqara, şevə kimidir. Amma mən bir növ adətkərdə olmuşam və fars da deyir ki, "tərki-adət bə movcibi mərzəst"⁷. (*İrəli gəlir*). Allah ölənlərinizə rəhmət eylesin, mənim rəhmətlik anam deyərki ki, başımın hənasının vaxtı keçəndə başım ağrıyır. Çünki adətkərdə olmuşdu.

Gülnaz

Yəqin sizin də saqqalınızın hənasının vaxtı keçəndə ağrıyır.

Məşədi İbad

Bəli, ağrıyır. Saqqalım bərk ağrıyır, bir də, mən sənə deyim, insanın başının, ya saqqalının ağılığı onun qocalığına dəlalət eyləməz. Bax, mən iki yaşında urus balası görmüşəm ki, başı ağappaq qar kimi; halbuki iki yaşında uşağa qoca demək olmaz. Və bir də siz mənim başıma diqqət edin, heç görün bir dənə ağ tük varmı? (*Başımı göstərir*).

Gülnaz

Heç qarası da yoxdur.

Məşədi İbad

Bəs bundan məlum olur ki, insan cürbəcür olar. Sizin ikinizin də canı üçün, indi dünya elə dönübdür ki, indiki ahıllar indiki cahıllardan min pay yaxşıdırlar. Məsələn, mən "Tarix-Nadir" kitabını⁸ yarısına qədər oxumuşam, ona görə hikmət elmindən yaxşı biliyim vardır. İnsanın zahiri nə qədər çirkin olsa, batili bir o qədər gözəl olar. Məsəl var ki, deyərlər: o olmasın, bu olsun. Əlbəttə, nə zərəri vardır, cavanlıq olmasın, pul olsun. Pul elə şeydir ki, qocanı cavan eylər və pulsuzluq da cavanı qoca eylər.

Sənəm

Görünür ki, sən çox pulun vardır.

Məşədi İbad

Sənin dövlətindən kefim çox kökdür. (*Əlini cibinə salıb, bir abbası çıxardır*). Buyur, bu abbasını saxla, lazım olar, saqqıza verib çeynərsən.

Sənəm

Xeyr, çox sağ ol, pul lazım olsa, aqam verər.

Məşədi İbad

Aha, o başqa məsələ. (*Pulu qoyur cibinə. Kənara*). Heç pis arvad deyildi. (*Ona*). Bir mənə de görüm sənin ərin var?

Sənəm

Xeyr, yoxdur.

Məşədi İbad

Çox gözəl. (*Kənara*). Qabaqdan bilsəydim əvvəlcə bunu alardım, sonra xanımı! (*Ona*). Kefin necədir, yaxşı dolanırsanmı?

S ə n ə m

Nə üçün, şükür Allaha, yaxşıyam.

M ə ş ə d i İ b a d

Çox gözəl. (*Gülnaza*). Xanım, heç sən danışmırsan?

G ü l n a z

Mən qulaq asıram.

M ə ş ə d i İ b a d

Çox gözəl. Qulaq asmaq da yaxşı şeydir. (*Kənara*). Qərribə yerdəyəm, vallah, bir gözəl o yanımda, bir gözəl bu yanımda. Şair çox gözəl deyibdir ki, (*oxuyur*):

Hüsn bağında gəzəsən,
Gülü-sünbül dərəsən.
Sən kimi bir gözəli
Bağın içində görəsən.

G ü l n a z (*oxuyur*)

Baxasan gül yanağına, olasan məstixumar. (*2 dəfə*)

B i r y e r d ə

Deyəsən, heç belə işrət olamaz, sən
öləsən!

(*Musiqi*)

S ə n ə m

Qoca kaftar, sənə on beş yaş olan qız nə
gərək?
Qorxmayırısanmı ki, axırda gələ başa
kələk.

G ü l n a z

Sənə yüz yaşlı dul arvad yaraşar, ay
dəyənək! (*2 dəfə*)

B i r y e r d ə

Üzünü it də görərsə yalamaz, sən öləsən!

(*Musiqi*)

M ə ş ə d i İ b a d

Görürəm kim, mənə sən çox yetirirsən
gözünü,
Qorxuram kim, ki axırda itirəsən özünü.

G ü l n a z

İstəyirsənmi, sözün mən deyərəm lap
düzünü, (*2 dəfə*)

B i r y e r d ə

Sən kimi bir qocaya qız yaramaz, sən
öləsən!

G ü l n a z (*dururlar*)

Hələ ki, xudahafız, biz gedək.

M ə ş ə d i İ b a d

Ay çox sağ olun, Allah pənahında
olasınız! (*Gedirlər*). Bir dəli şeytan deyir ki,
ikisini də birdən al!

R ü s t ə m b ə y (*daxil olur*)

Necədir, qızı bəyəndin?

M ə ş ə d i İ b a d

Qızı da bəyəndim, hələ desən qulluqçunu
da!

R ü s t ə m b ə y

Bir beş-altı yüzdən keç, onu da sənə
peşkəş eyləyim.

Məşədi İbad

Yox, o hələ sonranın işidir. Yaxşı, indi hələ ki, mən getdim!

Rüstəm bəy

Yox, Məşədi, bir az dayan!

Məşədi İbad

Nə var ki?

Rüstəm bəy *(yalançı sədaqət ilə)*

Məşədi İbad, sənün üzünə demirəm, amma sən bunu bil ki, mən sənün qohumluğunu özüm üçün böyük bir fəxr bilirəm. Ona görə bir balaca şadyanalıq edək. Bir neçə nəfər dost-aşna çağırmışam, indi bu saat gələrlər, oturub söhbət edərik.

Məşədi İbad

Rüstəm bəy, Çox adamlar mənə qohum olmaq istədilər, hətta qubernatın dilmancı Cəfər bəyin xalası oğlu Daşdəmir bəy - ki, mənə iki min manat pul verəcəkdir və səkkiz yüz otuz altı manat on dörd şahı mamiləsi edir, - keçən gün mənə deyirdi ki, bir qızım olubdur, qoy böyüsün, sənə verəcəyəm. Amma mən hər adamla qohum olmaq istəmirəm. Qərəz... Qonaqların kimdir?

Rüstəm bəy

Birisi millətpərəst Həsənqulu bəydir ki, sən onu tanıyırsan.

Məşədi İbad

Yaxşı tanıyıram, mənə iki yüz manat da verəcəkdir.

Rüstəm bəy

Birisi qəzetəçi Rzadır ki, tanıyırsan, birisi Qoçu Əsgərdir ki, onu da tanıyırsan. Biri də intelligent Həsəndir ki, onu tanımazsan.

Çünki o bir qədər mərdingirizdir, çox oxuyub deyən bir qədər başı xarab olubdur. *(Qapı döyülür)*. Aha, gəldilər. Buyurun-buyurun!

Qapı açılır, Həsənqulu bəy, Rza, Əsgər, Həsən və xor daxil olurlar. Sonra səhnənin ortasında üç-üç durub, guya söhbət edir kimi oxuyurlar.

(Musiqi)

Həsənqulu bəy

Deyirlər ki, toy olacaq.

Rza bəy

Məşədi İbad qız alacaq.

Əsgər

Söylə görüm toy haçandır?

Həsən bəy

Doğrudurmu toy olacaq?

Hamı

Bəs nə vədə, nə vədə toy olacaq. *(2 dəfə)*

Rüstəm bəy

Allah qoysa, tez toy olar.

Rza bəy

Söylə görüm toy haçandır?

Məşədi İbad

İnşaallah, tez toy olar.

Həsən bəy

Doğrudurmu toy olacaq?

H a m ı

Bəs nə vədə, bəs nə vədə toy olacaq.
(2 dəfə)

H ə s ə n q u l u b ə y

Yəqindir ki, bu toyda...

Ə s g ə r

Bu toyda...

H ə s ə n b ə y

Bu toy, bu toy, bu toyda...

H a m ı

Cib dolacaq, dolacaq pullar ilən. (2 dəfə)
Bəs nə vədə, nə vədə toy olacaq. (2 dəfə)

(M u s i q i)

R ü s t ə m b ə y

Həzərat! Əhvalat özünü məlumdur.
Mən gözümlə ağrı-qarası olan bir qızımı, bax,
bu kişiye ərə verirəm.

R z a b ə y (kənarə)

Kişiye yox, kişinin puluna.

R ü s t ə m b ə y

Və özüm də bu qohumluğu özüm üçün...

R z a b ə y

Pul dağarcığı hesab edirəm.

R ü s t ə m b ə y

Böyük bir şərəf hesab edirəm.

H a m ı

Əlbəttə, əlbəttə. Allah mübarək eləsin!

Bu əsnada nöqərlər daxil olub, stol qururlar və üzərinə butulka, stakan və "zakuska" düzürlər.*

R ü s t ə m b ə y

Həzərat! Təvəqqə edirəm stola əyləşin,
bir qədər boğazımızı yaş edək.

Hamı oturur, Məşədi İbaddan başqa.

R z a b ə y

Bəs Məşədi İbad?

M ə ş ə d i İ b a d

Xeyr, mənə bağışlayın, mən pəhrizəm.
Siz öz işinizlə məşğul olun, mən buradaca
əyləşərəm. (Bir tərəfdə bir kreslodə əyləşir).

H ə s ə n q u l u b ə y

Həzərat! Təvəqqə edirəm stakanlarınızı
doldurasınız və mənə də izn verəsiniz ki, bir
neçə kəlmə söz deyim.

H a m ı

Buyur, buyur.

H ə s ə n q u l u b ə y

Həzərat! Özünü məlumdur ki, dünya
getdikcə xarablaşır, yəni mən onu demək
istəyirəm ki, bu dünya getdikcə xarab olur;
öylə ki, hamının qəlbi pozulub, min cür hiylə
ilə dolur, yəni mən onu demək istəyirəm ki,
bu dünyada təmiz və saf qəlbli adam tapmaq
çətindir.

M ə ş ə d i İ b a d (kənarə)

Ələlxüsus mənə kimi axmağı ki, sənə
iki yüz manat verib, iki ildir ki, ala bilmirəm.

Həsənqulu bəy

Yəni mən onu demək istəyirəm ki, bu qədər çirkin ürəkli və qara qəlbli adamlar içində bir nəfər də saf dərun və qəlbi pak adam görmək necə böyük xoşbəxtlikdir. İndi mən onu demək istəyirəm ki, həmin o kənardə oturan Məşədi İbad həmin saf dil adamların ən böyüyüdür, ona görə qalxızaq bu badəni onun sağlığına. Yaşasın Məşədi İbad!

H a m ı

Yaşasın, yaşasın, Məşədi İbad!

Əsgər (*ayağa durur,
çox bərk danışır*)

Günlərin bir günü, axşam saat doqquzda bazardan gəlirdim. Ada, bir də gördüm ki, birisi dalımca gəlir. Bir az getdim gördüm ki, yenə gəlir. Dedim, yəqin ki, mənimlə düşməndir, o saat piştovu⁹ belimdən çıxartdım (*göstərir*), çəkdim yuxarı ayağa, dedim: ədə, dayan! Bir də gördüm dalımca gələn götürüldü; ədə, dayan, ədə, dayan!.. Dayanmadı, part, bir güllə!.. Bir də gördüm: şarap!.. Yıxıldı yerə. Dedim, baxım görüm kimdir? Bir də gördüm kim?.. Həmin bu Məşədi İbad! Dedim, yəqin kişini öldürmüşəm. Amma, Allahdan olan kimi, güllə dəyməmişdi. (*Gəlir yanına*). Sağ ol Məşədi İbad! Sağlığına içirəm.

Məşədi İbad

Çox sağ ol! (*Kənarə*). Heç görün dəxli var?!

Rza bəy (*durur*)

Əfəndilər¹⁰, müsaidənizlə* bir qaç kəlmə* söz ifadəsinə əşəddi ehtiyacım* vardır. (*Heç kəs dinməyir*). Əfəndilərim, sükut eyliyorsunuz, əcaba, müsaidə ver-

miyorsunuz! (*Yenə heç kəs dinmir*). Əfəndilər, bir də cavab verməyəcək olsanız, bu mübhəm sükutinizi* kəndim üçün* böyük bir həqarət ədd edəcəyəm. Bəkləyirəm,* əfəndilərim! (*Yenə heç kəs dinməyir*). Rüstəm bəy, bəndənizi təhqir etmək fikriniz var idisə, nə üçün bunu xanənizdə icra edirsiniz, bunu başqa bir yerdə əda etmək* qabil deyildimi?

Rüstəm bəy

Çox sağ ol, çox razıyam!

Rza bəy (*acıqlı*)

Canım, siz anlamıyorsunuz ki, mən nə diyərəm; ya həqarətmi? Oyle isə, mən burada oturmam! (*Tələsik papağını geyir*).

Rüstəm bəy

Rza bəy, hara buyurursan?

Rza bəy

Canım, mən həqarət qəbul edən adam deyiləm, on dəqiqədir ki, sizdən söz deməyə izn istəyirəm, amma cavabında dinməyirsiniz; bu, böyük həqarətdir, sabah bunu qəzetəmdə yazaram.

Həsənqulu bəy

Deməli, sən bizdən izn istəyirmişsən? Əşi, vallah, mən elə bildim ki, sən nitq söyləyirsən, başa düşə bilmədim.

O biriləri

Vallah, biz də başa düşmədik.

Məşədi İbad

Axı, o qədər qəliz danışsən ki, bilmək olmur ki, nə deyirsən. Mənim özüm "Tarix-

Nadir" kitabını yarısına qədər oxumuşam, amma sənin dilini anlamıram. Bu bisavadlar neyləsin? (*Rüstəm bəy durub Rzam oturdur*).

Rüstəm bəy

Sən Allah, bizi məyus etmə, bağışla, anlamadıq. Bisavad adamıq.

Həsən bəy (*ayağa durur*)

Qaspoda¹¹, mənə pazvolt* eyləyin, bir-iki kəlmə Rüstəm bəy haqqında söz söyləyim!

Hamı

Buyur-buyur!

Məşədi İbad

Görək, bu nə deyir.

Həsən bəy

Qaspoda! Platon demişdir ki, çelovek jivotnoye obşestvennoye, yəni insan bir sürü heyvandır.

Məşədi İbad

Heyvan özünsən!

Həsən bəy

Məşhur uçonıy* Darvin də bütün hamıya dokazat* eylədi ki, insan meymundan əmələ gəlir. Darvinin bu sözü ilə soqlasitsya* olmaq üçün gedib Afrikadakı "buşmen"lərə və "kontintot"lara baxmaq lazım deyil. Ancaq dovolno çto*, bizim bu məclisimizdə oturan Məşədi İbada baxmaq lazımdır. (Hamı başını aşağı salır). Bu sözlər ilə mən Məşədi İbadı oskorbit* eyləmək istəmirəm, mən özüm də meymuna bənzəyirəm. Amma bir o qədər yox. No* Məşədi İbad isə lap oranqutan meymunudur ki, durubdur. Mən yenə povtorit* eyləyirəm ki, mənim qəsdim

Məşədi İbadı oskorbit* eyləmək deyildir. Ancaq mən onu yetirmək istəyirəm ki, pozvolte, Məşədi İbadın nəyi və harası Rüstəm bəyə xoş gəlir ki, gözəl qızı olan madmazel Gülnazı ona verir? Gözəlliyi? Xeyr! Məşədi İbad, ərz eylədim ki, çirkindir.

Məşədi İbad

Mürtəd oğlu mürtədi yıxıb ağızına-ağızına vurasan.

Həsən bəy

Cavanlığı? Xeyr, Məşədi İbad qocadır. Bəs nəyi! Neujeli* Məşədi İbadın pulu, malı, dövləti? Xeyr, xeyr, Rüstəm bəy pulagir adam deyildir. Nakonets*, bəs nəyi? Bu saat ərz eyləyim. Bax, biz burada şərab içirik, amma Məşədi İbad içmir. Deməli, Məşədi İbad nədir? Məşədi İbad istinnı müsülmanindir; itak*, Rüstəm bəy öz qızını, mənim mneniyama* görə, Məşədi İbadın istinnı müsülmanın olmağına görə veribdir, ona görə yaşasın Rüstəm bəy!

Hamı (*yavaşdan*)

Yaşasın, yaşasın!..

Rza bəy

Maşallah bu kəlama!

Həsənqulu bəy

Daha nitq demək lazım deyildir. Duraq ayağa!

Hamı

Duraq! (*Dururlar*).

Əsgər

Yavaş-yavaş getmək vaxtı deyildirmi?

Hamı

Bəli, vaxtdır.

Həsənqulu bəy

Rüstəm bəy, xudahafiz (*əl verir*). Məşədi İbad, xudahafiz (*əl verir*).

Əsgər

Rüstəm bəy, xudahafiz, Məşədi İbad, xudahafiz.

Həsən bəy

Rüstəm bəy, xudahafiz, Məşədi İbad, xudahafiz (*əl verir*).

Məşədi İbad (*acıqlı*)

Cəhənnəm ol o yana, mürtəd! Mənə meymun deyib, sonra da əl verirsen?

Rüstəm bəy

Nə oldu, nə oldu?

Həsən bəy

Pozvolte, pozvolte, ya yemu zadam*, merzavsu!*

Hamı yığılır. "Nə oldu, nə oldu?" deyib, aralaşdırırlar, şuluqluq düşür.

(*Musiqi*)

Həsən bəy

Mən sənə tay-tuş deyiləm, vurram başın,
(*2 dəfə*)

Darbadağın lap dağılar, rədd ol burdan.
(*2 dəfə*)

Həsənqulu bəy

A gedə, Həsən, bəs deyilmi, eyb olsun ki, İntiligent ola-ola savaşırsan. (*2 dəfə*)

Məşədi İbad

Qoy məni bir ağzın əzim bu mürtədin,
(*2 dəfə*)

Meymun özü ola-ola mənə deyir.
(*2 dəfə*)

Hamı

A gedə, ayıbdır sizə bu rəftar, rəftar,
(*2 dəfə*)

Xalqın evində dava etmək pis şeydir.
(*2 dəfə*)

Adama yaraşmaz, adama yaraşmaz,
Adama yaraşmaz, maz, maz, maz, maz,
maz...

Pərdə

İKİNCİ PƏRDƏ

*Rüstəm bəyin həyatı ilə küçədə vaxt olur.
Rüstəm bəyin həyatı hasar ilə məhsurdur.
Pərdə qalxdıqda həyatda Sərvər ilə Gülnaz
görünür. Pərdədən qabaq musiqi çalınır.
Sonra tarda "Şahnaz"^{m2}
çalınır. Pərdə qalxır.*

Sərvər

Cahanda var görəsən dərdi-eşqə bir çara,
Bu eşq o eşqdır ki, Məcnuni qoydu avara.

Gülnaz

Bu eşq o eşqdır ki, Fərhada dağı çapdırdı,
Dübarə tişəni çaldırdı başa o biçərə.

(Musiqi)

İkisi bir yerdə

Çün bahar oldu açıldı... } 2 dəfə
Gül açıldı hər yanda.

Bülbül etdi ahü zarü } 2 dəfə
Nalə çəkdi oxudu.

Çünki gördü xari bülbül, } 2 dəfə
Söylədi ki, ey birəhm!

Səndə yoxdur eşq odu, } 2 dəfə
Gəl həzər et naləmdən.

(Musiqi)

Aşiq oldur ki, veribdir canını ol
canana. (2 dəfə)
Verməyibsə canını ol aşiq olmaz
canana. (2 dəfə)

*Bu əsnada Məşədi İbad, əlində bir yaylıq
alma və armud küçədən gəlib, hasarın
yanında dayanır.*

Məşədi İbad

Mən istəyirdim ki, adaxlıbazlığa gecə gələm,
halbuki gündüz də bu hasardan aşmaq
çətindir. Ya Allah!.. (*İstəyir hasardan aşsın,
amma bacarmayır*). Yox, görünür ki, müm-
kün olmayacaq. Qoy bir hambal çağırım, aya-
ğımın altında yatsın. (*Çağırır*). Ada, hambal!

Hambal (*yüyyürür*)

Nə deyirsən, Məşədi? Yükün nədir?
(*Kəndirini çıxardır*).

Məşədi İbad

(cibindən bir abbası çıxardır)

Al abbasını, ayağımın altında yat.

Hambal

Məşədi, olmaya oğurluğa gedirsən?

Məşədi İbad

Kəs səsini, axmaq! Adaxlıbazlığa ge-
dirəm!

Hambal

Məşədi, Allah qüvvət versin, amma
belimi şikəst eylərsən. (*Yıxılır. Məşədi İbad
onun belinə çıxır və hasardan baxır*).

Məşədi İbad

Ada, hambal, o yaylığı mənə ver!

Hambal

Məşədi, tərپənsəm yıxılırsan ki...

Məşədi İbad

Dayan görüm! (*Düşüb yaylığı götürür, bir də çıxanda yaylıq açılır, alma, armud yerə dağılır.*)

Məşədi İbad (*hasardan baxır*)

Qız oradadır, yanında da bir oğlan var. Görəsən o kimdir?

Gülnaz (*onu görüb*)

Vay, dedəm, vay!.. O kimdir? Mən qaçıram! (*Qaçır*).

Məşədi İbad (*Sərvərə*)

Oğlan, sən kimsən?

Sərvər

Bəs sən kimsən?

Məşədi İbad

Mən Məşədi İbadam!

Sərvər

Mən Sərvərəm!

Məşədi İbad

Bəs sən orda nə qayırırsan?

Sərvər

Bəs sən orda nə qayırırsan?

Məşədi İbad

Mən adaxlıbazlığa gəlmişəm!

Sərvər

Mən də adaxlıbazlığa gəlmişəm!

Hambal

A Məşədi, belim şikəst oldu!

Məşədi İbad

Ada, dayan görüm bu nə deyir! Qoçaq, sən kimin adaxlısısan?

Sərvər

Qoçaq, bəs sən kimin adaxlısısan?

Məşədi İbad

Mən Rüstəm bəyin qızı Gülnaz xanımın!

Sərvər

Mən də Rüstəm bəyin qızı Gülnaz xanımın!

Məşədi İbad (*acıqlı*)

Kəs səsini, axmaq! Sənin nə ixtiyarın var ki, mənim adaxlımın adını çəkirsən?

Sərvər

Axmaq sənsən ki, hasara dırmaşmısan!

Hambal

A Məşədi, belim qırıldı, düş aşağı!

Məşədi İbad

Qurban olasan bu altımdakı hambala, yoxsa əhədini kəsərdim! (*Düşür*).

Sərvər

Heç bu iş pis olmadı, görək axırı nə olacaq?

Hambal

Məşədi, belim sınıbdır, bir abbası da verəcəksən.

Məşədi İbad (*hambala*)

Heç başa düşmürəm ki, bu nə işdir?

Hambal

Məşədi, deyəsən qızın iki namizədi vardır?

Məşədi İbad

Əşi, mən qızın halalca adaxlısı ola-ola hasarın bu tayında qalım, bir dələduzun birisi də o tayda olsun? Ay bivəfa arvad! (*Fikrə gedir*).

(Musiqi)

Məşədi İbad ("Rast" oxuyur)

Mən nə danəstəm əz əvvəl ke,
to bi mehro vəfai¹³,
Əhdi nabəstən əz on beh ke,
bə bəndi ya nə pai.

Burada mənim yadıma Leyli və Məcnun əhvalatı düşür.

Məcnun o tayda ahü-zar edir,
Leyli bu tayda əğyar ilə eyş edir.

(Musiqi)

İndi mən bu tayda hambal ilə qalmışam,
Yarım da o tayda əğyar ilə söhbət edir.

(Musiqi)

Yox, mən o məcnunlardan deyiləm, bu saat gedib qoçuları buraya yığacağam! (*Gedir*).

Gülnaz ilə Sərvər çıxıb oxuyurlar.

Sərvər ("Şikəstəyi-fars" oxuyur)

Ey mələksima ki, səndən özgə
heyrandır sana,
Həqq bilir, insan deməz, hər kim ki,
insandır sana.

Verməyən canın sənə bulmaz
həyati-cavidan¹⁴,
Zindeyi-cavid* ona derlər ki,
qurbandır sana.

Gülnaz və Sərvər (*təsnif oxuyurlar*)

Gözəlim sənsən mənim,
Mehribanım, həmdənim.
Dəxi yoxdur heç qədim,
Çox şükür sənə, ey Xuda!
Olmadıq biz əğyarə fəda } 2 dəfə

Sən mənimsən, mən səninin.
Ola bilməz özgənin.
Həmi bir can, bir təninin,
Çox şükür sənə, ey Xuda!
Olmadıq biz əğyarə fəda. } 2 dəfə

Dərdimə tapdım dəva,
Qalmadı heç bir cəfa.
Axır ki, gördük səfa,
Çox şükür sənə, ey Xuda!
Olmadıq biz əğyarə fəda. } 2 dəfə
Əğyarə fəda, əğyarə fəda...

Bu əsnada Qoçu Əsgər və başqa adamlar gəlib, Məşədi İbadla birlikdə hasarın dalında dayanıb baxırlar.

Məşədi İbad

Eşidirsiniz? Bayatı oxuyur.

Bunlar hasarın dəşiklərindən baxırlar.

Gülnaz

Aləmi pərvanəyi-şəmi-camalın¹⁵
qıldı eşq,
Cani-aləmsən, fəda* hər ləhzə min
candır sana.

Əsgər

Oxa!.. Qız da oxuyur ki!

Əsgər (qoçulara)

Çıxardın piştoları, hazır olun! Mən bir, iki, üç dedikdə siz atın! Hazır olun! Bir....iki...

Sərvər fit çalır, qaradovoy çağırır. Qoçular həmən saat qoyub qaçırlar. Hambal ilə Məşədi İbad dəxi qaçırlar. Sərvər gülür.

Gülnaz

Ax, qorxudan ürəyim üstümdə durmur.

Sərvər

Heç qorxma, bəri gəl, gedək otağa. (Gedirlər).

Bu əsnada Rüstəm bəy küçədə vaqe olub, həyatə girmək istəyir.

Rüstəm bəy

Hərçənd Məşədi İbadın bir-iki min manat qulağını kəsdim, amma Gülnaza yazığım gəlir. Binəva bədbəxt olacaqdır. Mənim qızım Məşədi İbadın tayı deyildir, amma nə eyləmək, pulsuzluğun üzü qara olsun.

İstəyir ki, içəri girsin, bu əsnada Sərvər dəxi həyatdən çıxır. Bunlar bir-birini görüb, bir qədər təəccüb ilə baxışırlar.

Rüstəm bəy

Sən kimsən və mənim evimdə nə qayıırısan?

Sərvər

Mən bir student babayam və sənin evində heç nə eyləmirəm.

Gülnaz ilə Sənəm çıxırlar.

Rüstəm bəy (acıqlı)

Bu saat de görüm, nə cürət edib mənim evimə gəlibsən?

Gülnaz

Öldürəcəkdir, hamımızı qıracaqdır.

Sənəm

Allah, sən saxla, yazığıq!..

Sərvər

Mən sənin evinə heç vaxt gəlməzdim, hərgah sənin qızına aşiq olmasaydım və sənin qızın da mənə aşiq olmasa idi.

Rüstəm bəy (hirs ilə)

Bü nə sözdür danışırsan? Nə cürət edirsən? Bu saat başına bir patron çaxaram ki, beynin dağılar.

Sərvər

Patronu mən özüm çaxacağam.

Rüstəm bəy

Kimə?

Sərvər

Özümə!

Rüstəm bəy

Bu nə sözdür?

Sərvər

Çünki mən Gülnazı öldürəndən sonra daha özüm yaşamayacağam.

Rüstəm bəy (acıqlı)

Sən mənim qızımı öldürə bilməzsən!

Sərvər

Sənin xəbərin olmayacaqdır.

Rüstəm bəy

Neçün?

Sərvər

Çünki əvvəlcə səni öldürəcəyəm.

Rüstəm bəy

Bu nə danışır, ədə, dəlidir nədir?

Sərvər

Bax, sən bu qızı bədbəxt eyləmək istəyirsən. Amma mən, Sərvər, sən Rüstəm bəyə deyirəm ki, hərgah bunu mənə verməsən, onda bir güllə sənə, bir güllə qıza və bir güllə də özümə vuracağam! (*Gedir*).

Rüstəm bəy

Bacı oğlu, bir bura bax! Axı, mən özgəsinə söz vermişəm, iş-işdən keçibdir.

Sərvər

Hərgah sən mən deyənə razı olsan, işi düzəldərəm.

Rüstəm bəy

Nə tövr düzəldərsən?

Sərvər

Əvvəl de görüm, acığın soyudumu?

Rüstəm bəy

Soyudu.

Sərvər əyilib onun qulağına nə isə deyir.

Rüstəm bəy

Əşi, qoy görək! Eylə də iş olarmı?

Sərvər

Sənin canın üçün, mən düz deyirəm, razısanmı?

Rüstəm bəy

Yaxşı, razıyam, amma bəlkə baş tutmadı?

Sərvər

Onda qızı hər kəsə istəyirsən ver!

Rüstəm bəy

Çox gözəl!

Sərvər

Amma sən Məşədi İbada heç bir söz demə və onu tələsdir ki, tez toy eləsin.

Rüstəm bəy

Çox gözəl, deyəsən ağıla batan şeydir, görək?

Sərvər

Bax, əyər iş tutdu-tutdu və illah tutmadı...

(Musiqi)

Hamı

Babalı Sərvərin boynuna. (2 dəfə)

Sərvər

Əyər işi düz eləməsəm...

Rüstəm bəy

Düz eləməsən...

Sərvər

Gər bacarmasam...

Rüstəm bəy

Gər bacarmasan...

Hamı

Babalı Sərvərin boynuna. (2 dəfə)

Musiqi çalınır, oynayrlar və sonra gedirlər. Məşədi İbad pərişan və pəjmürdə bir hal ilə küçədə vaqe olur, Hambal da dalınca.

(Musiqi)

Məşədi İbad («Çoban-bayati» oxuyur)

Ayrı düşdüm yarımından,
Əl çəkmişəm canımdan.
O qədər başımı itirmişəm ki,
Adım çıxıb yadımdan.

Hambal

Mən aşiq o kəndə də,
Belə o kəndə də, bu kəndə də.
Belə əcəb oğlan qoyub getmişən
A bu kişini əkən dədə!

Küçə adamları hamısı buraya yığılırlar.

Məşədi İbad

İşlərim hamısı zülüm getdi.
At axtardım çulum getdi.
Cavan qıza bel bağladım,
Beş min manat pulum getdi.

(Musiqi)

Adamlar

Əvvəldən aşnaydın, yad oldun nədən?
(2 dəfə)

Səni qoydu qaçdı o nazik bədən!

Ay belə iş olmaz, bala,
Heç belə iş olmaz!
Aman, aman, aman, aman,
Ay belə iş olmaz, bala,
Heç belə iş olmaz!

Məşədi İbad

Əvvəldən bilsəydim verməzdim pulu,
(2 dəfə)

Xəlqin eyləməzdim cibini dolu.
Ay maralım, Gülnaz, bala, ay maralım,
Gülnaz!

Aman, aman, aman, aman!..
Ay maralım, Gülnaz, bala, ay maralım,
Gülnaz!

Adamlar

Dedin qocalıqda bir qız alasan, (2 dəfə)
Cavan qızı alıb evə salasan.
Ay belə iş olmaz!...

Hambal (danışır)

A Məşədi, belim sınıbdır, sən gəl bir abbası da vergilən.

Məşədi İbad (lap azarlı kimi)

A gedə, rədd ol başımdan! Mən nəyin dərindəyəm, sən nəyin dərindəsən. Təki mənim də dərdim sənə kimi bir abbası olaydı.

Millətpərəst Həsənqulu bəy gəlir.

Həsənqulu bəy

Məşədi İbad, salamünəleyküm. A kişi, bu nə işdir? Eşitdim ki, qızın iki adaxlısı vardır?

Məşədi İbad

A Həsənqulu bəy, sən Allah, indi insaf eyləyin. Sənənin yanında Rüstəm bəy demədi ki, qızı sənə verirəm?

Həsənqulu bəy

Dedi!

Məşədi İbad

Sonra məni evinə çağırmadı?

Həsənqulu bəy

Çağırıldı!

Məşədi İbad

Siz də qonaq gəlmədiniz?

Həsənqulu bəy

Gəldik!

Məşədi İbad

Qonaqlıqda məni mübarəkbad eləmə-
diniz?

Həsənqulu bəy

Elədik!

Məşədi İbad

Birisi də mənə orada meymun demədi?

Həsənqulu bəy

Dedi!

Məşədi İbad

Mən də onunla dalaşmadım?

Həsənqulu bəy

Dalaşdın!

Məşədi İbad

Siz də bizi aralaşdırmadınız?

Həsənqulu bəy

Aralaşdırdıq!

Məşədi İbad *(bərkdən)*

Bəs bu nə kələkdir ki, Rüstəm bəy mə-
nim başıma gətirir, özü də hələ mənim beş
min manat pulumu yeyibdir.

Həsənqulu bəy

Sən heç qəm eyləmə. İşi düzəltmək asan-
dır. İstərsən mən düzəldərəm!

Məşədi İbad

A kişi, atana allah rəhmət eyləsin, düzəlt,
düzəlt, yoxsa əhvalım çox pərişandır.

Həsənqulu bəy

Çox gözəl! Onda tez ol, bir beş yüz manat
ver, çünki bu işdə bir balaca pul lazımdır.

Məşədi İbad *(təəccüb ilə)*

Nə? Beş yüz manat pul verim?

Həsənqulu bəy

Əlbəttə, pulsuz olmaz ki!..

Məşədi İbad

Ə kişi, vallah, mən dağıldım, mən
söküldüm, mən bu qədər pulu haradan alım
verim!

Həsənqulu bəy

Özün bilərsən, amma mən belə güman
edirəm ki, beş min manat verən adam, beş
yüz də verə bilər, artıq pul deyildir.

Məşədi İbad *(əlini qoymuna sahib pul
çıxardır)*

Çünki oldun dəyirmançı, çağır gəlsin dən,
Koroğlu! Bu bir yüz, bu iki yüz, bu üç yüz.
Özün də mənə iki yüz borclusan, elədi beş
yüz.

Həsənqulu bəy

Hə!.. İndi işi düzəldərəm, ancaq sən bir
qəzetəçi Rzanı da gör, çünki Rüstəm bəy
qəzetədən çox qorxan adamdır. *(Baxır)*. Aha,
budur, özü də gəlir.

*Rza vaqə olub Həsənqulu bəyə baş əyir və
Məşədi İbadın yanına gedir.*

Rza bəy

Salamünəleyküm, Məşədi! A kişi, bu nə əhvalatdır, deyirlər ki, qızın iki adaxlısı var imiş!

Məşədi İbad

Ay Rza bəy, səndən bir təvəqqəm var, sən gəl qələmi al əlinə və bu əhvalatı qəzetədə yaz, Rüstəm bəyi biabır eylə, çox təvəqqə edirəm.

Rza bəy

Bağışlayın, Məşədi, mən onu eyləyə bilmərəm!

Məşədi İbad

Neçün?

Rza bəy

Çünki o cür şey mənim məsləkime müğayirdir*, bu iş sənin öz xüsusi işindir, camaata nə dəxli var qəzetədə yazam?!

Məşədi İbad

A kişi, vallah, elə bunun özü qəzet əhvalatıdır.

Rza bəy

Yox, Məşədi. Mən bacarmaram və heç vaxt müğayir-məslək iş görə bilmərəm!

Məşədi İbad

(əlini cibinə salıb, bir yüzlük çıxardır və guya kağız əvəzinə göstərir).

A kişi, axır bu bir parça kağızı yazmaq çətin şeydirmi?

Rza bəy (pulu görür)

Hə!.. Bu başqa məsələdir, indi başa düşdüm ki, sən nə deyirsən; yazaram, çox yaxşı yazaram!

Məşədi İbad

Bax, elə yaz ki, xalq oxuyub Rüstəm bəyə zad eyləsin... Adı nədir?... Siz ona nə deyirsiniz?

Rza bəy

İzhari-nifrət!

Məşədi İbad

Hə, hə!.. İzhari-nifrət, izhari-nifrət!

Bu halda İntelligent Həsən gəlir.

Həsən bəy

Sən keçən səfər məni askarbit* eləmişsən, zato* mən səni suda çəkmişəm.

Məşədi İbad

A kişi, sən Allah, əl çək məndən. Mənə meymun dedin bəs deyil, sonra da suda çəkirsən?!

Həsən bəy

Xeyr, əl çəkmərəm, gərək suda cavab verəsən.

Məşədi İbad

Ay camaat, mən burda öz həşrimə qalmışam, bu da gəlibdir ki, səni suda çəkirəm!
Həsənqulu bəy (*Məşədini bəri çəkir*)

Məşədi, ağzına bir şey ver, rədd olsun!

Məşədi İbad

Yəni buna da pul verim?

Həsənqulu bəy

Bir əlli manat ver, əl çəkər.

Məşədi İbad *(çıxardır)*

Ala, ala, rədd ol başımdan!..

Həsən bəy

Eto druqoye delo*. Ərizəmi geri alaram.

Məşədi İbad

Diriqoy, ya qeyri diriqoy...

Hambal

A Məşədi, bu qədər xəlqə pul paylayırsan, mənə də bir abbası ver, belimi sındırıbsan!

Məşədi İbad

Əşi, rədd ol o yana, bir sən qalmışdın ki, məni soyasan. *(Yüyükür Hambalın üstə, Hambal qaçır, amma sonra yenə gəlir).*

Həsənqulu bəy

Həzərat! Gəlin bu məsələni müzakirəyə qoyaq. Axı, belə iş olmaz ki, Rüstəm bəy əyləyir, bu kişi də axı yazıqdır. Pulu gedir, özü də biabır olur. Gəlin bu saat Rüstəm bəyi bura çağırmaq və onunla seryoznu danışmaq!

Hami

Əlbəttə, əlbəttə.

*Qapını döyürlər. Rüstəm bəy gəlir.
(Musiqi)*

Böylə olmaz ki, sən aldadasan bizi,
Sən verirsen qızı

Özgə adama ərə getsin. *(2 dəfə)*
Bəs bu kişi yazıq necə etsin? *(2 dəfə)*

Məşədi İbad

Allaha and olsun, budur deyirəm:
Qızı mənə, qızı mənə gərək verəsən.
Verməsən hərgah, əylərəm bədnam,
Çünki mən bir adamam, baxmaram bəyə.

Hami

Böylə olmaz ki, sən aldadasan bizi,
Sən verirsen qızı
Özgə adama ərə getsin. *(2 dəfə)*
Bəs bu kişi yazıq necə etsin? *(2 dəfə)*

Rüstəm bəy *(danışır)*

Sözün doğrusu, mən qanmıram ki, siz nə deyirsiniz!

Məşədi İbad

Necə qanmırsan? Mənim pulumu yeyib, yalandan deyirsən ki, qızı sənə verəcəyəm, amma özgəsinə verirsen.

Rüstəm bəy

Kim deyir onu?

Məşədi İbad

Öz gözümle gördüm ki, sən qızının yanında bir cavan oğlan durubdur, soruşdum ki, ədə, sən kimsən, dedi: mən qızın adaxlı-sıyam!

Rüstəm bəy

Ha, ha, ha!.. O kişi zarafat edibdir. Bilir-sənmi o kimdir? O qızın öz dayısıdır. Səninlə lotuluq ələyibdir. Sən də inanırsan və bir də *(onlara)* Həsənqulu bəy, Rza bəy, sizin üçün eyb olsun ki, bu cürə axmaq sözə inanıb, mənim qapıma gəlirsiniz. Mən çox inciyirəm.

Həsənqulu bəy

Rüstəm bəy, vallah, bağışla bizi, Məşədi İbad yoldan çıxartdı.

Rza bəy

Sən Allah incimə bizdən, burada, rus demişkən, nedorazumeniya* əmələ gəlir.

Məşədi İbad

(Rüstəm bəyə tərəf gedib, əlindən tutur)

Bağışla, bəy, Allah səndən razı olsun ki, bizi şəkki-şübhədən çıxartdın. Amma, vallah, əhvalım çox pərişan olmuşdu. Ə kişi, mən deyirəm ki, axı Rüstəm bəy kişidir, belə şey eləməz. Qərək ki, Allah şeytana lənət eylesin! (Gülə-gülə). Rüstəm bəy, mən istəyirəm ki, toyu bu günlərdə başlayam. Nə deyirsən?

Rüstəm bəy

Çox da yaxşı olar, nə qədər tez olsa, bir o qədər yaxşıdır.

Məşədi İbad

Onda mən bu gün istixarə elədirərəm, bu yaxın xoş günlərin birində toyumuzu başlarıq.

Hamı

Allah mübarək eylesin! Məşədi İbad, toy hamamında bir yerdə çimək.

Məşədi İbad

İnşaallah, bir yerdə çimərik. (Kənarə). Bu şərtlə ki, hamam pulu sizdən.

(Musiqi)

Hamı (oxuyurlar)

Məşədi İbad, çox mübarək olsun!
Toyun sənə çox mübarək əst! (2 dəfə)

Məşədi İbad (oxuyur)

Çox sağ olun, çox da razıyam, mən
Zəhmət çəkib iş düzəltiniz.

Hamı

Məşədi İbad, çox mübarək olsun!
Toyun sənə çox mübarək olsun!
Çox mübarək olsun, çox mübarək
olsun!
Olsun, olsun, olsun, olsun!..

Pərdə

ÜÇÜNCÜ PƏRDƏ

Bir hamamın soyunub-geyinən yerində vaqə olur. Sol tərəfdə (zaldan baxarkən) qapı və pilləkənlər, sağ tərəfdə, küncdə hamamın çimilən yerinə girən qapı var. Ortada hovuz və fontan, üstündən qəndil asılıbdır.

Hamamçı Məşədi Qəzənfər sarı kürkə bürünüb, bayır qapının solunda öz yerində əyləşibdir. Qabağında manqal, üstündə güvəc, yanında mücrü. Özü də qəlyan çəkir.

Ondan bir az sağ tərəfdə dəllək Usta Məhərrəm Kərbəlayı Nəsinin başını qırxır. Bir az o yanda zurnaçılar oturubdurlar. Bir kənardə bir neçə nəfər camadar əllərində qırmızı fitə, balaqları çırmala dayanıbdırlar.

(Musiqi)

H a m ı (oxuyurlar)

Hamamın içində, içində də çölündə
(2 dəfə)

Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var,
gəl!..

Hamamdan bir səs:

Gəl, ey ha!... Bir yumurta!..

(Musiqi)

H a m ı

Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.

Dəllək qırxır, hamamçı qəlyan çəkir.

Məşədi Qəzənfər (danışır)

Həqiqət, hər bir şeyi fikirdən keçirib
enə baxıb görürəm ki, dünyada hamamdan

başqa ləzzətli bir yer varsa, yenə hamamdır. Deməyin ki, özüm hamamçıyam ona görə belə danışırım, xeyr! Əşi, adam görək insaf ilə danışsın: qışın soyuğunda harada qızığa bilərsən?

H a m ı

Hamamda!

Məşədi Qəzənfər

Yazın istisində harada sərinləyə bilərsən?

H a m ı

Hamamda!

Məşədi Qəzənfər

Daha kim deyə bilər ki, hamam pis şeydir?

H a m ı

Əşi, heç kəs!

Məşədi Qəzənfər

Bəs belə de!

Usta Məhərrəm

Mən dəlləyəm. Özüm də ömrümün çox vaxtını hamamda keçirmişəm, heç bir belə heyfsilənmirəm. Çünki baxıb görürəm ki, mənim üçün hamamdan başqa heç bir yerdə xoş keçmir. Xalq gedir, adı nədir, o kluba, mənim klubum hamamdır. Xalq gedir teatra, mənim teatrım hamamdır. Əşi, işləyib yorulandan sonra harada istirahət edə bilərsən?

H a m ı

Hamamda!

U s t a M ə h ə r r ə m

Harda bir parça ləzzət görərsən?

H a m ı

Hamamda!

U s t a M ə h ə r r ə m

Daha kim deyə bilər ki, hamam pis şeydir?

H a m ı

Əşi, heç kəs!

U s t a M ə h ə r r ə m

Bəs elə, de gəlsin!

(Musiqi)

H a m ı

Hamamın içində, içində də çölündə
(2 dəfə)

Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var,
gəl!..

Hamamdan bir səs:

Gəl, ey ha!.. Bir papiros, özü də müştük ucunda. (Aparırlar).

(Musiqi)

H a m ı

Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var,
gəl!..

K ə r b ə l a y ı N ə s i r
(dəllək ülgücü itiləyərkən)

Mən özüm bisavadam, amma kitabda yazılanlardan oxuyubdurlar, mən də eşitmişəm: müsəlman padşahları bir yerdə şəhər salanda ilk əvvəlcə hamam tikdirmişlər, ondan sonra karvansara, ondan sonra məscid. Əşi, insaf ilə danışaq, tozun-torpağın içində işləyirsən, çirkə-pasağa batırsan, bəs sonra harada təmiz olursan?

H a m ı

Hamamda!

K ə r b ə l a y ı N ə s i r

Harda pak olursan?

H a m ı

Hamamda!

K ə r b ə l a y ı N ə s i r

Daha kim deyə bilər ki, hamam pis şeydir?

H a m ı

Əşi, heç kəs!

K ə r b ə l a y ı N ə s i r

Bəs belə!

M ə ş ə d i Q ə z ə n f ə r

Padşah dedin, yadıma düşdü: əşi, hamam indi hürmətdən düşübdür. Qədim zamanlarda hamamın böyük hürməti varmış. Bütün şairlər, süxəngülər, nağıl deyənlər, dərvişlər – hamısı hamama yığılıb, gözəl-gözəl söhbətlərlə hamam əhlini feyziyab edərlərmiş. Əşi, harada şirin-şirin söhbət eşidirsən?

H a m ı

Hamamda!

Məşədi Qəzənfər

Harda dünya qayğısını yadından çıxardarsan?

H a m ı

Hamamda!

Kərbəlayı Nəsir

Daha kim deyə bilər ki, hamam pis şeydir?

H a m ı

Əşi, heç kəs!

Məşədi Qəzənfər

Bəs elə isə de gəlsin!

(Musiqi)

H a m ı

Hamamın içində, içində də çölündə
(2 dəfə)

Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var,
gəl!..

Hamamdan bir səs:

Gəl, ey he!.. Ab-xurdan, içində qəmiş.
(Aparırlar).

(Musiqi)

H a m ı

Hamamın içində, içində də çölündə
(2 dəfə)

Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var,
gəl!..

U s t a M ə h ə r r ə m

Sizin camınız üçün, bir çox naxoşlular var ki, kurs qurtarmış həkimlər dərmanından acizdirlər. Amma naxoşu hamama gətirən kimi yaxşı olub sağalır. Ondan əlavə, hamam belə şeydir ki, insana zinət verir, abıra mindirir. Özünüz deyiniz, harda yaxşı qan aldırmaq olar?

H a m ı

Hamamda!

U s t a M ə h ə r r ə m

Harda yaxşı baş qırxdırmaq olar?

H a m ı

Hamamda!

U s t a M ə h ə r r ə m

Harda yaxşı həna yaxmaq olar?

H a m ı

Əşi, hamamda!

U s t a M ə h ə r r ə m

De, bəs belə!

Məşədi Qəzənfər

Həna dediniz, yadıma Sədi Əlyəlrəhmənin bir şeri düşdü ki, günlərin bir günündə rəhmətlik hamamda çimərkən öz məhbubindən həna alıb, ətrindən bihuş olub və o xüsusda bu şeri deyibdir:

Gili-xoşbuyi dər həmmam ruzi¹⁶
 Rəsid əz dəsti-məhbubi be dəstəm.
 Bədu qoftəm ke, mişki, ya ənbəri
 Ki, əzbuyi-delavizi-to məstəm.
 Bəqofta mən gili-naçiz budəm
 Və leykən moddəti ba gül neşəstəm.
 Kəmali-həmneşin bər mən əsər kərd
 Və gərna mən haman xakəm ki, həstəm!

İnandırırım sizi ki, əgər Sədi Əlyəəl-
 rəhmə hamama gəlməsə idi, heç vaxt bu şeri
 yaza bilməzdi. Əşi, belə olandan sonra kim
 deyə bilər ki, hamam pis şeydir?

H a m ı

Heç kəs!

Məşədi Qəzənfər

Bəs belə isə de gəlsin!

(Musiqi)

H a m ı

Hamamın içində, içində də çölündə
 (2 dəfə)

Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
 Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
 Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var,
 gəl!..

Hamamdan bir səs

Gəl, ey ha!.. Qətfə! Gəl apar!

Camadarlar qətfə ilə gedirlər.

(Musiqi)

H a m ı

Hamamın içində, içində də çölündə
 (2 dəfə)

Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
 Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
 Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var,
 gəl!..

*İçəridən gəlirlər. Bəy hamamdan çıxır.
 Zurnaçılar çalmağa başlayırlar. Pərdə enir.
 Amma zurna səsi gəlir. İki dəqiqədən sonra
 pərdə qalxır. Zurna kəsir. Səhnədəkilər
 geyinmələrini tamam edirlər. Məşədi İbad
 yaxasını düymələyir, sonra əlinə aynanı alıb,
 saqqalına baxır. Həsənqulu bəy surtukunu
 geyir, Rza bəy varatnikini taxır. Həsən bəy
 başını darayır. Əsgər çəkmələrini geyir,
 Hambal patavasını dolayır. Sairələr də kimi
 başını qurudur, kimi düymələrini bağlayır.*

Məşədi Qəzənfər

Məşədi İbad, səhhəti-vücut! Allah
 mübarək eləsin! Oğullu-uşaqlı olasan!

Məşədi İbad

Sağ olasan, vücutun bibəla olsun!

H a m ı

Allah mübarək eləsin, allah mübarək
 eləsin!

Məşədi İbad

(cavab verir. Bir az sonra ayna əlində)

Amma deyəsən bu səfər dəllək hənəm
 yaxşı yaxıbdır, daha ağ tük gözümə dəymir.

Ə s g ər

Maşaallah, lap cavan olubsan ki!

Məşədi İbad

Cavan olmayanda qoca deyiləm ki...

Məşədi Qəzənfər (bəylərə)

Bəydadaşlar, hamam xoşunuza gəldimi?
 Çünki sizlər bizim hamamlara gəlməzsünüz,
 ona görə soruşuram.

Həsənqulu bəy

Mən çoxdandır ki, töbə eləmişdim ömrüm olanı müsəlman hamamına getməyim, amma Məşədi İbadın xatirəsi yanımda o qədər əzizdir ki, töbəmi sındırıb məhz onun xatirəsi üçün bu hamama gəldim. Gəldim də... Heç, daha keçibdir.

Məşədi Qəzənfər

Bəs belə!

Rza bəy

Hərgah mən bir papaq alaydım və o papağa beş yüz otuz altı manat pul vermiş ola idim və bir nəfər də o papağı mənim başımdan götürüb müsəlman hamamının içinə tolaya idi, mən papaqdan əl çəkərdim, amma hamama girməzdim. Lakin Məşədi İbada söz vermişdim deyə, daha sözümdən qaça bilmədim.

Məşədi Qəzənfər (*sınır*)

Bəydadaş, guya mənim hamamım mürdərdir? İçində urus çimir, erməni çimir, yəhudi çimir?!

Rza bəy

Rəhmətliyin oğlu, girirəm xəznəyə, bilmirəm ki, bu içində çimdiyim sudur, neftdir, həlimdir, yoxsa bozbaşdır. Həzərat, vallah, sabah bunu mən qəzetəmdə yazaram. Belə eləməyin!

Həsənqulu bəy

Əşi, insafdır, o xəznəyə mən də girim, bu hambal da girsin? (*Hambalı göstərir*).

Hambal

Bəy, məgər hambal hamamda çimməz, bəs hambalın canı can deyil?

Həsən bəy

Rza bəy prav*. Doğrudan, mən də xəznəyə girib bilmədim ki, sudur, yoxsa ayrı bir jidkostdur*. (Həsənqulu bəyə). No v1, v1 rassujdayete kak burjuy*! Necə yəni mən də girim, hambal da girsin, məyər hambal da sən kimisi adam deyil?

Hambal

Əlbəttə, adamam!

Həsən bəy

Onun da iki qulağı var, sən də!

Hambal

Əlbəttə, iki qulağım var, bə nədi?

Həsən bəy

Onun da bir burnu var, sən də!

Hambal

Əlbəttə, bir burnum var, bə nədi?

Həsən bəy

Yedinstvennaya raznitsa* bundadır ki...

Həsənqulu bəy (*sözünü kəsir*)

Bilirsən nə var, Həsən bəy! Sən keçən səfər Məşədi İbadla savaştın, yenə də o bir evin içində oldu ki, heç kəs bilmədi, amma bura hamamdır, özün bilirsən ki, obşestvenni* yerdir, təvəqqə edirəm ki, burada savaşımayan.

Həsən bəy

Net, mən kak istinnıy narodnik protestuyu*!

*Bunlar, - Rza da iştirak edir, - əllərilə
işarələrlə danışıb bəhs edirlər.*

Məşədi İbad

(adamları nəzərdən keçirməklə sayır)

Görəsən bunların hamısının hamam pulunu, inşaallah, mən verəcəyəm, hə?.. Bu bahalıqda bir bu qədər hamam pulu heç bilirsən neçə elər? Görüm, hamamçını bir no kələkləyə bilərəmmi?

Həsənqulu bəy

(münaqişəyə davam edərək)

Da ostavte menya v pokoye*!

Həsən bəy

Net! Ya doljen protestovat*.

Rza bəy

Əşi, ayıbdır hamamın içində...

Həsənqulu bəy

Da protestuyte, skolko xotite*!

Həsən bəy (bərkdən)

Ya ne pozvolyu, çtobi*...

*Əsgər, Rza tez durub bunların aralarına
girirlər ki, aralaşdırırsınlar.*

Məşədi Qəzənfər

Bunların hamısı, görünür ki, mənim xəznəmin suyunun təsirindəndir.

Məşədi İbad (onlara)

Bura bax, a!.. Cəncəl eləmək neyçün? Kişinin hamamında iki saatdır ki, müftə cimi-bsiniz, hələ bir durub cəncəl də salırsınız?

Eyibdir ki... (*Sükut; hamamçıya müraciətən*).
Məşədi Qəzənfər, sənin yadına gəlməz, çünki çox kiçikdin, mən ilk toy eləyəndə ki, mərhum Kərbəlayı Murtuzanın qızı, rəhmətlik Sonanı almışdım, toy həmin bu hamamda oldu. O zaman sənin oturduğun yerdə rəhmətlik sənın atan Məşədi Səməndər əyləşmişdi. Çıxanda durdum pul verməyə, dedi: ayıbdır ki... Nə qədər əylədim, pul almadı, yalvardım-yaxardım, almadı ki, almadı... Qərəz, rəhmətlik çox gözəl kişi idi...

Hamı bir-birinə baxıb himləşir.

Məşədi Qəzənfər

Heç mənim özümü demirsən... Keçən həftə bizim Məşədi Muxtarın toyu idi ki, mənimlə bərk aşnadır. Gəldilər hamama, gedəndə nə qədər əylədi, pul almadım, dedi inciyərəm səndən, dedim mən də inciyərəm səndən, almadım. Yanında lap bu Həsənqulu bəyə oxşayan bir nəfər bəy var idi. Çıxartdı cibindən iki dənə yüzlük üstümə atdı, istədim almayam, razı olmadı. Əlli manat dəlləyə verdi. Camadarların hərəsinə on manat naçay* bağışladı; onun sabahı, bir də gördüm ki bir dəst yaxşı libas, iki kisə əla həna, bir kəllə qənd və bir dənə şirniyyat xonçası gəlibdir. Bunu da toy sahibi Məşədi Muxtar göndərmişdi. Axşam da ki, toyda idik. Qərəz, çox canfəşanlıq oldu.

Bəylər himləşib gözləşirlər.

Həsənqulu bəy (Həsən bəyə)

V1 vezde umestno, neumestno lezite sport*.

Rza bəy - Yenə başladılar ki...

Həsən bəy

Ya ne moqu, ya doljen protestovat, ya çelovek s ubejdeniyem*.

Həsənqulu bəy

Da vı, prosto obmanşik i vsyo*!

Həsən bəy (*bərkdən*)

Çto? Vı menya oskorblyayete*?

Həsənqulu bəy (*o da bərkdən*)

Da oskorblyu*!

*Ara qarışır, Rza, Əsgər, sair qoçular qalxıb,
onları aralaşdırmaq istəyirlər.*

Həsən bəy

V takom sluçaye ya uxojı i potrebuyu
udovletvorenıye za oskorbleniye*. (*gedir*).

Rza bəy (*onun dalınca*)

Həsən bəy, Həsən bəy, hara gedirsən, bir
dayan. (*O da onun dalınca gedir*).

Həsənqulu bəy (*kefsiz*)

Həzərat, bağışlayın, xudahafız!.. (*Gedir*).

Əsgər (*onun dalınca*)

Əşi, bir dayan görək, bu saat hamımız
gedirik!

*Gedir, adamları da onun dalınca çıxırlar.
Qalır hamam əhli ilə Məşədi İbad və
hambal.*

Məşədi İbad (*kənara*)

Lotular pul söhbətini eşidib qaçdılar.
Yox, mənim kələyim baş tutmadı!

Məşədi Qəzənfər

Məşədi, sənın bu aşnaların nə hirsli
adamlardır?

Məşədi İbad

Havanın təsirindəndir. (*Ona*). Qərdəş
oğlu, haqq-hesabımız neçə elədi?

Məşədi Qəzənfər

Daha onu soruşmazlar ki, toy hamamıdır,
neçə verirsən ver, istərsən mən də atam kimi
səndən heç zad almayım...

Məşədi İbad

Xeyr, çox sağ ol! (*Kənara*). O mənə baha
oturur. (*pul çıxardır verir*). Bəsindirmi?

Məşədi Qəzənfər

Bəsdır, Allah bərəkət versin!

Məşədi İbad (*camadarlara*)

Balam, ala, bu da sizin! Bunu da içəridə-
kilərə verərsiniz.

Camadalar

Çox sağ ol, Məşədi! Allah bərəkət ver-
sin!

Hambal

Məşədi, abbasını vermədin, ha!..

Məşədi İbad

Adə, get gör bunlar necə oldu. Deyinən
ki, qorxmayın, hamam pulu verildi, gəlsinlər
bəyi hamamdan çıxarsınlar. (*Zurnaçılara*).
Balam, siz də bir şey çalın, camaat yığılsın
hamama, çıxaq gedək.

*Zurnaçılar çalılırlar, bir qədər keçmiş çıxıb
gedənlər hamısı geri qayıdırlar.*

Məşədi İbad (*durur*)

Ya Allah!..

Hambal kömək edib düşürür aşağı. Zurnaçıları da qabaqda çala-çala çıxıb gedirlər. Hamamçı, dəllək Məhərrəm, Kərbəlayı Nəsir və camadamlar yerlərində qalır, yenə də əvvəlki sayaqda olurlar.

Məşədi Qəzənfər

Bu urusbabılar heç ildə bir dəfə hamama getməzlər, qüsl-təharət nə olduğunu bilməzlər, gəlib burda mənim hamamımı pisləyirlər. Əşi, bir insaf ilə danışaq: harda yuyunub təmiz olarsan?

H a m ı

Hamamda!

Usta Məhərrəm

Harda suya batıb çıxıb bilərsən?

H a m ı

Hamamın xəznəsində.

Kərbəlayı Nəsir

Daha kim deyər bilər ki, hamam pis şeydir?

H a m ı

Əşi, heç kəs!

Məşədi Qəzənfər

Bəs elə isə də gəlsin!

(*Musiqi*)

H a m ı

Hamamın içində, içində də çölündə
(*2 dəfə*)

Yay, yaz, qış, bahar isti, sərin var,
Dövlətli, kasıb, gəl, gəl, yerin var.
Dövlətli, kasıb, tez gəl, yerin var,
gəl!..

(*Musiqi*)

Usta Məhərrəmlə Məşədi Qəzənfər kürkünü salıb oynayırlar, camadamlar da çırtıq vururlar.

Pərdə

DÖRDÜNCÜ PƏRDƏ

Məşədi İbadın evində vəqə olur. Toy məclisidir. Qoçu Əsgər "Padşah"¹⁷ olub, yuxarı başda əyləşibdir. Səhnədə olanlar: Həsənqulu bəy, Rza bəy, Əsgər və qonaqlar. Pərdə qalxır. Oyunçu qız "ləzginka"¹⁸ oynayır. Bəəd¹⁹ çıxıb gedir.

Əsgər

Mən tar çalana əmr edirəm ki, bir "Roza" havası çalsın, Həsənqulu bəy durub oynasın!

Həsənqulu bəy (*ayağa durur*)

Padşah sağ olsun, vallah, mən oyun bilmirəm, mənə bağışla!

Əsgər

Çəkin onu ortaya, bir-iki qırmanc vurun! (*Nökərlər Həsənqulu bəyi çəkib oynadırlar. Bəədə haman qərar ilə Rza bəy oynayır.*) Çəkin buraya Məşədi İbadı! Bəy görək toyunda oynasın ki, ucuzluq olsun.

O biri otaqdan Məşədi İbadı gətirirlər. Məşədi İbad "Mirzəyi" havasını oynayır.

Həsənqulu bəy

Balam, dəxi vaxtdır, gedək gəlini götürməyə.

Hamı

Bəli vaxtdır. (*Ayağa durub hamı gedir.*)

Məşədi İbad (*daxil olur*)

Türkdə bir məsəl var: deyərlər ki, hər gözəlin bir eybi olar. Qonaqlar bu evdə olan da mən o biri otaqda səhərdən bəri fikirdə

idim ki, ayə, mənəim eybim nədir? İndi bilmişəm ki, mənəim eybim varsa, o da eybsizliyimdir. Hərçənd bu çox nazik mətləbdir, amma həqiqətdə də belədir ki, var. Hərgah mənəim bir dənə eybim olsaydı, xalq deyərdi ki, zərər yoxdur, hər gözəlin bir eybi olar. Amma indi mənəim heç bir eybim yoxdur, ona görə də heç kəs mənə gözəl demir. Bütün məsələ bundadır. Vəssəlam... Hər halda, qız nə qədər gözəl olsa da bir o qədər mənə baha oturdu: beş min manat Rüstəm bəy və toy xərci, beş yüz manat Həsənqulu bəyə rüşvət, yüz manat Rza bəyə rüşvət, əlli manat Həsən bəyə rüşvət, bir abbası hambala müzd, dörd yüz manat... Əşi, hesab eləməsəm yaxşıdır! Daha ürəyim xarab olur. Amma pis geyinməmişəm, ha!... (*Ətrafına baxır və dalını görmək üçün fırlanır və sonra bir yerdə əyləşir*). Bəli, qız gəlsin görək nə olacaqdır. (*Zümzümə eyləyir*):

Şəb əsl, şəhido şəmo, şərabo şirini²⁰,
Gənimət əst ke, şəbi ruyi dustan bini!

Qız gəlsin, amma mən bir şeydən qorxuram ki, evdə oturmağa hövsələsi gəlməsin, çünki o cürə evdə böyümüş qız bir az kəmhövsələ olar. (*Acıqla*). Ağzı nədir! Vallahi, bax bu gündən bir yekə qıfıl alacağam. Səhər durub dükana gedəndə qapını qıfılayıb, açarını aparacağam ta axşama qayıdana qədər; qoy qalsın evdə, evə öyrəşsin; pəncərələri də daldan taxta ilə vurduğam. Çox da o yan-bu yan eyləsə, döyəcəyəm, çünki arvad ki, döyülmədi, xarab olar; arvad ərindən nə qədər kötək yesə bir o qədər ərin çox istəyər. Mən bunu qabaqlarda çox təcrübə eyləmişəm. Rəhmətlik Sonaya bir kərrə bir yumruq nə tori saldım, iki saat nəfəsini ala bilmədi; o idi ki, mənəi görəni kimi üzümə gülərdi. Rəhmətlik Pərzada günlərin bir günü bir sillə çəkdim ki, bir dışi sındı, o

idi ki, sonra bir kərrə olsun üzümə durmadı.
Tək bircə mürtəd oğlunun qızı Gülxanıma bir
ağac ilə elə çəkdim ki, o qaçan oldu ki, qaçdı!
Bu da o yan-bu yan eyləsə budur, onun
canıdır. (*Yumruq göstərir. Bu əsnada daldan:*
"Allah", "Allah" səsi gəlir, zurna çalınır).
Paho, gəlin gəldi, mən qaçım!

Qaçır o biri otağa. Gəlini gətirirlər.
Sənəm dəxi gəlin ilə içəri girir.

Birisi

Aha, de gəlin bəri çıxın! Sənəm, sən də
bu biri otağa gəl.

Hamı çıxır, tək gəlin qalır.

(Musiqi)

Məşədi İbad (*daxil olur, oxuyur*)

Mən nə qədər, nə qədər qoca olsam da⁶,
Dəyərəm min cavana.

Çörəyi yemərəm mən yavana.

Yaxşı demərəm mən yamana,

Qurban edərəm mən canana

Malımı, pulumu, canımı mən.

Gəl, xanım, gəl yanıma,

Gəl, canım, gəl yanıma.

Gəl, yarım, gəl yanıma.

Gəl, mən ölüm, mən ölüm, mən ölüm
gəl!.. (*2 dəfə*)

A quzum, gəl yanıma,

Canımı verərəm mən yarıma.

Qurban edərəm mən canana

Malımı, pulumu, canımı mən.

Xanım, ay xanım, zəhmət çək, başından
çarşabı qoy yerə, sənə canım qurban!

Çarşabın içindən gəlin əvəzinə Sərvər
çıxıb, əlindəki siğarı tapança kimi uzadır.
Məşədi İbada tərəf.

Məşədi İbad

Vay!.. (*deyib çökür*)

Sərvər

Səsin çıxdımı, başına bir güllə vuraca-
ğam! Tez ol, bir kağız-qələm götür!

Məşədi İbad (*qorxu ilə*)

De qoy tapım da!.. (*Stolun üstündən*
kağız-qələm götürür). Bəs indi nə qayırım?

Sərvər

Otur, bu saat mən deyəni yaz, tez ol,
yoxsa vurdum gülləni!

Məşədi İbad

Yazım da, vallah, bu saat yazım!

Sərvər

Yaz! (*Bərkdən deyir*). Mən, Məşədi İbad
Kərbəlayı Xocaverdi xan oğlu...

Məşədi İbad

Vaxsey!.. Atamın adını da bilir!

Sərvər

Danışma, yaz, yoxsa odlaram səni!

Məşədi İbad

Vallah, danışmıram, yazıram, sonra?

Sərvər

Rüstəm bəyin qızı Gülnaz xanımı almaq
istəmirəm.

Məşədi İbad

İstəyirəm...

Sərvər (*acıqlı*) - İstəmirəm!..

Məşədi İbad

Yaxşı, istəmirəm, istəmirəm!..

Sərvər

Və təvəqqə edirəm ki, onun kəbini geri oxunsun.

Məşədi İbad

Bunu kim təvəqqə edir?

Sərvər

Yaz mən deyəni, yoxsa beynini toz eylərəm!

Məşədi İbad

Yazıram, yazıram, sonra?

Sərvər

Və onun əvəzində qulluqçu Sənəmi alıram, yazdınmı?

Məşədi İbad

Yazdım...

Sərvər

De qol qoy!

Məşədi İbad

Vaxsey!.. Bəs mənə pullarım...

Sərvər

Qol qoy, yoxsa partladaram səni. (*Qol qoydurur*). İndi tərənmə!

Məşədi İbad

Tərənmirəm.

Sərvər

Danışma!

Məşədi İbad

Danışmıram.

Sərvər dal-dalı gedib Sənəmi gətirir.

Sərvər

Bax bu sənin arvadındır. (*Dal-dalı gedir*). İndi tərənmə!

Məşədi İbad

Tərənmirəm.

Sərvər

Danışma!

Məşədi İbad

Danışmıram.

Sərvər birdən dönüb cəld qaçır.

Məşədi İbad (*çığırır*)

Ədə tutun, ədə qoymayın. Ay, tez olun, qaçdı! Ədə, bu nə iş idi mənə başıma gəldi, ay tutun, ay qoymayın!..

Camaat hamısı dolur içəri, səs-küy düşür.

Həsənqulu bəy

Ədə, bir dayan görək nə olubdur. Məşədi İbad, nə olub, nəql eylə görək!

Məşədi İbad

Əşi, siz bu gəlini gətirəndə bir baxmadınız görək, bu kişidir, yoxsa arvaddır?

H a m ı

Bu nə ecəb sözdür?! Həlbəttə, gəlin arvad olar!

Məşədi İbad

Amma bu gəlin kişi çıxdı. Rüstəm bəy mənim evimi yıxdı, qızın əvəzinə mənə kişi göndərdi, o da qaçdı getdi.

H a m ı

Faho!.. Bu nə işdir ki, o görübdür, belə də adam aldatmaq olarmı?

B i r i s i

Bəs nə tövr olsun, neyləməli?

Həsənqulu bəy

Məşədi, bir əlli manat ver, gedim bu saat qubernatoru buraya gətirim, razısan?

Məşədi İbad (*azarlı kimi*)

Yox...

R z a b ə y

Məşədi, iyirmi manat ver, bu saat qəzetdə Rüstəm bəyi biabır eyləyim, razısan?

Məşədi İbad

Yox...

Ə s g ə r

Məşədi, bir otuz manat ver, gedim Rüstəm bəyin beyninə bir patron çaxım, razısan?

Məşədi İbad

Yox...

H a m ı

Bəs nə eyləməli?

Məşədi İbad

Gedin qazıya deyın ki, bu arvadın kəbinini mənim üçün kəssin!

H a m ı

Ha!.. Bu başqa məsələdir. Nə eləmək: o olmasın, bu olsun, heç pis deyildir.

(*Musiqi*)

H a m ı

Gedək, gedək, qazıya deyək,
Qoy kəbini kəssin. (*2 dəfə*)
(*Sənəmə*) Məşədiyə arvad edək,
Razısan?

S ə n ə m

Hə!.. Hə!..

H a m ı (*Məşədi İbada*)

Razısan?

Məşədi İbad

Hə!.. Hə!..

H a m ı

Razısız?

Məşədi İbad və Sənəm

Hə!.. Hə!..

H a m ı

Bəs gedək biz?

Məşədi İbad

Gedin, gedin, qızıya deyin,
Qoy kəbini kəssin. (2 dəfə)
(Sənəmə) Səni mənə arvad edə,
Razısan?

S ə n ə m

Hə!.. Hə!..

Məşədi İbad (xora)

Razısız?

X o r

Hə!.. Hə!.. Razıyıq!..
Hə, hə! Bəs gedək biz?

*Bu əsnada səhnənin dal pərdəsi qalxır.
Sərvər ilə Gülnaz hündürdə dayanıb
görünürlər. Tar çalınır.*

S ə r v ər ("Bayatı-Qacar" oxuyur)²¹

Yetdim vüsalına yarın, çəkdim əzabımı,
Aşiqsə vəsl yolunda verər, əlbəttə,
canımı.

G ü l n a z

Çün qalxdı pərdə, əyan oldu hər kəsə,
Məşuqə aşiqə vasil edər, əlbəttə, canımı.

X o r

H a m ı (Məşədi İbada)

Sən qoca, qız cavan,
Səndə yoxdur eşq odu.
Sərvərindir aşiqi,
Sənə olmaz heç meyli. } 2 dəfə

Məşədi İbad

Yanıma gəl, arvad, yanıma gəl, (2 dəfə)
Yanıma gəl, eylə məni şad!..

H a m ı

Pulunu verdin sən, Məşədi İbad,
Əlinə düşdü dul arvad,
Qəm yemə hərçi badəbad,
Olmasa o, bu olsun!..

P ər d ə

S O N

İZAHLAR VƏ LÜĞƏT

1. *Məşədi*. İranın Məşhəd şəhərində dəfn olunmuş VIII İmam Rzanın məzarını ziyarət edən hər müsəlmanın dindaşları arasında daşdığı ad, ləqəb. (Kərbəla şəhərində İmam Hüseyin məzarını ziyarət edən müsəlman Kərbəlayı adlanırdı.)

2. *Qoçular*. XIX əsrin sonu, XX əsrin əvvəlində Bakıda əmələ gəlmiş xüsusi qoluzorlular dəstəsi (reket). Heç bir qanun tanımayan, dinc əhalini qorxu içində saxlayan, sifarişlə və qazanc məqsədi ilə adamları oğurlayan, qətlə yetirən bu qoçular istər kasıblar, istər varlılar üçün təhlükəli idi.

3. *Aşna*. Dostlar, eyni məqsədə, amala qulluq edənlər.

4. №2. Proloqda "Nə sözdür kim, deyir məxluq" xoru bir sıra quruluşda ya tam ixtisar olunur və ya bir bənd ifa edilir. 1956-cı ildə çəkilən eyniadlı filmə bu xorun bir bəndi səslənmişdir.

5. Əsərin ədəbi mətnində M.Füzulinin "Şəfayi-vəsl qədrin hicrilə bimar olandan sor" mətəli qəzəlini Sərvər və Gülnazın birgə "Segah" muğamı üstündə oxuması qeyd olunub. Lakin sonradan müəllif bu qəzəlin bəzi beytlərini əsas götürərək Sərvərin ariozosunu bəstələmişdir ki, əksər quruluşlarda və filmə bu ariozo səslənir.

6. Məşədi İbadın məşhur "Mən nə qədər qoca olsam da..." mahnısı Azərbaycanın məşhur "Uzundərə" xalq rəqsi əsasında bəstələnib.

7. Adəti tərək etmək xəstəliyin səbəbidir.

8. "*Tarix - Nadir*", "*Gülüstan*", "*Bustan*" XX əsrə qədər "mollaxanalarda" uşaqlara təlim edilən kitablardan idilər.

9. *Piştov* - Burda tapança mənasındadır.

10. Rza bəyin işlətdiyi osmanlı - ərəb sözlərinin izahı:

əfəndilər - cənablar
 müsaidənizlə - icazənizlə
 bir qaç kəlmə - bir neçə kəlmə
 əşəddü ehtiyacım - çox ehtiyacım
 mübhəm sükut - gizli, şübhəli sükut
 kəndim üçün - özümə
 bəkliyorum - gözləyirəm
 xanənizdə - evinizdə
 əda etmək - icra etmək
 məsləkime müğayirdir - məsləkime ziddir.

11. Həsən bəyin işlətdiyi bəzi rus sözlərinin izahı:

zakuska- qəlyanaltı

qasпода (qospoda) - cənablar

pazvolt (pozvolte) - izn

uçoniy - alim

dokazat - sübut

soqlasitsya - razılıq

dovolno çto, - kifayətdir ki,

povtorit - təkrar

nakones - axır ki,

istinnı - əsil

mneniye - əqidə, fikir

pozvolte, ya yemu zadam, merzavtsu - izn verin, bu yaramaza göstərim

neujeli - bəlkə

oskorbit - təhqir

eto druçoye delo - bu başqa məsələ

prav - haqlı

jidkost - məhlul

yedinstvennaya raznitsa - yeqanə fərq

rassujdayete kak burjuy - siz burjuy kimi düşünürsünüz

kak istinniy narodnik protestuyu - əsil xalqçı kimi etiraz edirəm

ostavte menya v pokoye - məni rahat qoyun

na çay - çay pulu

vı vezde umestno, ne umestno lezete sport - siz hər yanda yeri oldu, olmadı bəhs edirsiniz

ya ne moqu, ya doljen protestovat, ya çelovek s ubejdeniyem - mən bacarmıram, mən gərək etiraz edəm, mən əqidəli insanam

da vı prosto obmanşik, i vsyo - siz sadəcə yalançısınız, vəssalam

vı menya oskorblyayete? - siz məni təhqir edirsiniz?

v takom sluçaye ya uxuju i potrebuyu udovletvoreniya za oskorbleniye - belə halda mən gedirəm və təhqir üçün cavab tələb edəcəyəm.

12. II məclisdə pərdə qalxdıqdan sonra əsərin remarkasına görə tar çalınır, "Şahnaz" muğamı üstündə Sərvər və Gülnaz iki beyt qəzəl oxuyur. Ancaq filmdə və son quruluşlarda bunlar ixtisara salınıb.

13. Şer Sədi Şirazidən götürülmüşdür. Tərcüməsi belədir:

Mən əvvəldən bilmirdim ki, sən vəfasızsan

Əhd bağlamamaq, onu bağlayıb - pozmaqdan yaxşıdır.

14. *Həyati cavidan* - əbədi həyat.
Zində - sağ, diri.

15. *Pərvanəyi-şəmi-camalın* - şam üzünün pərvanəsi.

16. Şer Sədidən götürülmüşdür. Tərcüməsi belədir:

Bir gün hamamda xoş ətirli bir pəlçiq
Dostun əlindən mənim əlimə çatdı.
Ona dedim ki, sən mişksən, ya ənbərsən
Ki, sənün ürəyə yatan ətrindən mən məst olmuşam?
Dedi: mən bir dəyərsiz pəlçiq idim,
Lakin bir müddət gülə tay oldum.
Mənim həmsöhbətimin kəmalı mənə təsir etdi.
Əgər belə olmasaydı mən həmin torpaq olaraq qalardım.

17. *Padşah* - burada toy məclisini idarə edən. Bəzi illərdə toy məclisində meyxana da düzələrdi ki, hambalın meyxana deməsi məclis "padşah"ı tərəfindən xüsusilə qeyd olunardı.

Artist Əhməd Anatollunun Məşədi İbadın toy məclisində dediyi meyxanaların bəzilərini təqdim edirik:

Məşədi İbadın hambalı

(1917-ci il tamaşalarında deyilmişdir.)

*Vermədi həmmallığım bu evi bərbad kişi,
Tuf gələ saqqalına, Məşədi İbad kişi!
Toy hamamında dedin: gəl verim həmmallığın;
Nə vəqtdir verməyibsən, bu imiş insanlığın,
Başına dəgsin bu cür müsəlmanlığın!
Tuf gələ saqqalına, Məşədi İbad kişi!*

*Məşədinin eybi yox kiprigində, qaşında,
Saqqalında hənəsi, xətbəşisi başında,
Özünə orət alır on-on iki yaşında,
İstəyir Rüstəm bəyə olmağa damad kişi,
Tuf gələ saqqalına, Məşədi İbad kişi!*

*Qış günündə öləydin, çıxmıyıydın bahara.
Gələydin ehsanına gün ortaya nahara;
Bir abbasımlan baş qoyayıdın məzara.
Xirdəgindən yapıssın şeyatın, həməzad, kişi!
Tuf gələ saqqalına, Məşədi İbad kişi!*

Hambal fırlıldaqqıların iç üzünü açır

(1940-cı il tamaşalarında deyilmişdir.)

Deməyin ki, həmmalam, anlayıram məsələni;
 Lotular Məşdi İbada yaxşıca qurdular tələnı.
 Gəldi əvvəlcə kələk Məşdiyə Rüstəm bəy özü,
 Aldı beş min manatı, sonra dəyişdirdi sözü.
 İki min aldı qoçu Əsgər, ötürdü o yana,
 Eşidib fit səsini sonra tūpürdü dabana.
 Düşdü fürsət adama oxşamaz Həsənquluya,
 Verdi beş yuz manatı bax bu lotu bambuluya.
 Rza bəy: şimdi, nasıl, söylə, əfəndim diyərək,
 Bu da bu ləhcə ilə Məşdi İbada gəldi kələk,
 Bu Həsən: işto takoy, Məşdiyə meymun da dedi,
 Suda verməklə tutub əlli manat aldı, yedi.
 Bivec oğlu Məşədi dikdi gözün abbasıma.
 Hamıya payladı pul, salmadı bir şey tasıma.

18. *Ləzginka (ləzgi-həngi)* - Dağıstan ritmlərində olan rəqs.

19. *Bəəd* - sonra.

20. *Şer Hafizindir*. Tərcüməsi belədir:

Gecədir, gözəl dost, şirin şərab
 Dost üzünü gecə görmək də qənimətdir.

1939-40-cı illərdə Hafizin şerinin əvəzinə Məşədi İbad "Rast" üstündə aşağıdakı şeri oxuyardı:

Dildarımın dodaqları bal, dişi incidir
 Canım onun əsiri, o yarın girincidir.
 Çox dilbərın qadasın alıb, salmışam yola
 Səhv etmərsən, təzə gələn onbirincidir.

21. Sonradan Sərvərlə Gülnazın son duetini redaktə edən bəstəkar, «Bayatı-Qacar» muğamını orijinal musiqi ilə əvəz etmişdir.

Azərbaycan Respublikası
Mədəniyyət və Turizm Nazirliyi

HACIBƏYOV ÜZEYİR ƏBDÜLNÜSEYN OĞLU
"O OLMASIN, BU OLSUN"
"Məşədi İbad"

NƏŞRİYYAT DİREKTORU

Denis İzuf,

NƏŞRİYYAT REDAKTORU

Fəridə Ələsgərli,

TEXNİKİ REDAKTORU

İlham Niftəliyev,

BƏDİİ REDAKTORU

Akif Dənizadə,

KORREKTORU

Xəyalə Azadəliyeva,

OPERATORU

Kəminə Paşayeva

NOT QRAFİKASI VƏ

KORREKTORU

Xanlar Novruzov

ÇAPA MƏSUL

Cavad Əliyev

Azərhan Yunusov.

*Çapa imzalanmış 13.05.2007,
formatı 70x100 1/8, F.ç.v. 19.25
ofset kağızı №1, tayms qarnituru,
sifariş Dv-2
sayı 500.*

*Kitab
"ÇİNAR-ÇAP"
nəşriyyatında nəşrə hazırlanmış
və
ofset üsulu ilə çap olunmuşdur.*

✉ AZ 1025. Bakı şəhəri, Xocalı pr., 24.
☎ Tel.: 4989555, 4937255, 4902757
www.chinar-chap.az
E-mail: office@chinar-chap.az